

Izhaja vsak torek in soboto ob 10. uri predpoldne. Akopade na ta dneva praznik izide dan prej ob 6. zvečer. Stane po pošti prejemati ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 10 K, polletno 5 K in četrtletno 2-50 K. Prodaja se v Gorici v tobakarni Schwarz v Solskih ulicah, Jellersitz v Nunskih ulicah in Leban na Verdijevem tekališču po 8 vin.

GORICA

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v »Narodni tiskarni«, ulica Veturini h. št. 9.
Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo »Gorice«. Oglasi se računijo po petih vrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 14 vin., 2-krat po 12 vin., 3-krat po 10 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Bavčar.

Tiska »Narodna tiskarna« (odgov. L. Lukežič).

Pravi krivci naših neuspehov.

IV.

Ker se bavimo z vzroki naših neuspehov, se moramo dotakniti tudi užitninskega vprašanja. Deželni zalog in naše občine so bile oškodovane za ogromne svote denarja, ker sta Tuma in Gabršček preprečila pobiranje užitnine v deželni upravi, in sicer sta te storila iz zgolj sebičnih strankarskih nagibov, kar je Tuma na shodu v Vrtojbi izrecno priznal. Ogromno škodo, katero so imele vsled tega naše občine in naša dežela, razvidijo naši čitatelji iz podrobnejših dat, katere v kratkem priobčimo. Oglejmo si krivice te škode in njih nagibe.

Dr. Tuma je povedal že v znanem pismu na svojega prijatelja, da se oklene trgovcev in obrtnikov ali pa posestnikov, če bo snoval svojo stranko. Oklenil se je trgovcev in obrtnikov in skušal po njih hrbtih splezati na vrhunec. Že v izvrševalni odbor svoje stranke je dal voliti večinoma trgovce in krčmarje. Tudi »Soča« se je bavila v prvih letih po razkolu skoro izključno s tema stanovoma. Kmet je bil pozabljen. Za organizacijo kmetijskega stanu se ni nova stranka nič brigala; kmeta so tolažili z obljubo, da bodo skrbeli za zboljšanje njegovega stanja, »kedar bodo imele moč, dajali sami deželne zakone in podporščine za naše potrebe«. Sedanji glavar »narodno-napredne« A. Gabršček, je pisal l. 1900 v »Soči«, da je postavila njegova stranka v prvo vrsto organizacijo trgovskega in obrtnega stanu, v drugo vrsto organizacijo veleposestnikov, v tretjo organizacijo delavstva. Kmečkega stanu v svojem programu niti ni omenjal, a zdaj pred volitvami straši po deželi isti Gabršček s svojo »kmečko« stranko! Tuma je na shodu v Bovecu celo trdil, da kmetu sploh ni več pomagati. Ta mož je šel v svoji strankarski politiki tako daleč, da je v seji deželne zbornice l. 1901. predlagal, da naj se deželna doklada na vino, mošt in meso zniža, a naj se ista poviša na zemljiščni in hišni davek. Tumov predlog se je seveda odklonil, ker naše kmečko ljudstvo in naši posestniki so z raznimi davki in dokladi itak že preobloženi.

Po tem, kar smo povedali, se ne bo nihče čudil, da sta bila Tuma in Gabršček tudi proti pobiranju užitnine v deželni upravi, ker bi bilo to utegnito škodovati nekaterim privilegiranim najupljivnejšim krčmarjem, ki so imeli od zasebnih zakupnikov razne ugodnosti. Deželni zbor je bil sklenil enoglasno — torej tudi s Tumovim glasom — da prevzame dežela pobiranje užitnine. Treba je le še bilo, da se izreče za to tudi večina krčmarjev in mesarjev. A zdaj je začela gonja. Ko je odposlal l. 1900 deželni odbor dva uradnika po deželi, ki sta imela pridobiti pooblastila od krčmarjev in mesarjev, je prišel privatni zakupnik g. Gorup v Gorico. Gabršček se mu je poklonil ter mu zatrdil, da »narodno-napredna« stranka je proti deželnemu užitninskemu uradu. »Soča« je pričela razsajati proti deželnozborskemu sklepu, in Tumova stranka je porabila vse sile, da je preslepila krčmarje in mesarje na veliko škodo dežele, a na veliko korist privatnih podjetnikov. Deželna uradnika nista dobila potrebnih pooblastil, in cela akcija deželne odbora se je izjalovila. Ko so se pobirala pooblastila po deželi, se je »širokoustila« »Soča« z ustanovo krčmarskih združ, da bi dobiček ne romal iz dežele, temuč ostal vsaj v žepih naših krčmarjev. To se je bombastično in bahato bobnalo v »Soči« in »Primorcu« tako dolgo, dokler niso nabrali dovolj podpisov proti nameri deželne odbora. Ko pa so dosegli svoj namen, so vrgli puško v koruzo in se skrili za hrbet privatnega podjetnika, a krčmarje pustili na cedilu.

V.

Škoda, katero sta s tem napravila Gabršček in dr. Tuma deželi občinam in državi je ogromna in znaša milijone kron. Ko bi ne bila l. 1900 preprečila ta dva stebra »narodno-napredne« stranke akcije dež. odbora in naših »klerikalnih« poslancev, bi se bilo že takrat vpeljalo pobiranje užitnine v deželni režiji in dežela in občine bi bile bogatejše za tiste stotine, ki so se stekale od leta 1901 do 1905 v zasebne žepe znanega reškega milijonarja Gorupa in drugih bogatašev. Še le l. 1905 so izginili privatni zakupniki užitnine in je s tem nehal denar romati iz dežele. V tem letu namreč se je posrečilo skupnemu prizadevanju naših in italijanskih poslancev uvesti pobiranje užitnine in davščine na pivo deloma v deželni, deloma v državni režiji. Od tega leta naprej pobira davščino na pivo dežela, užitnino na vino, meso in mošt pa država po svojih finančnih orgnkih.

In čujte! Že prvo leto 1905 so imele občine, dežela in država pol milijona kron dobička. Užitnina namreč in davščina na pivo je znašala l. 1905 pri enakih dokladah pol milijona kron več kakor prejšnje leto 1904, ko je pobiral vse to privatni zakupnik. Za pol milijona so bile torej občine dežela in država oškodovane le tekom enega leta. Približno enako škodo so imele občine, dežela in država tudi v letih 1901, 1902 in 1903. Vso to ogromno škodo sta zakrivila A. Gabršček in dr. Tuma s svojim »narodno-naprednimi« zaslepljenjem vred, ker sta l. 1900 preprečila pobiranje užitnine v deželni režiji. Ta škoda se le neznatno zmanjša, če odštejemo deželne stroške za pobiranje naklad na pivo. Leta 1905 so znašali ti stroški 7000 kron. Taka stranka, taki »voditelji«, ki so iz zgolj sebičnih strankarskih obzirov toliko škodovali ljudstvu, bi se bili morali drugod kar poskriti pred ljudsko nevoljo in ogorčenostjo. Pri nas je to nekoliko drugače. Pri nas se drzne Gabršček, glavni proizročitelj te ogromne škode, celo na javnih volilnih shodih nastopati in naše ljudstvo šuntati proti dr. A. Gregorčiču in njegovim sopolancem, ki so se trudili popraviti vsaj deloma škodo, kojo je v glavnem on — sedanji glavar »narodno-napredne« stranke — napravil našim občinam in deželi.

Tem splošnim opombam dodajemo še nekoliko podrobnih podatkov.

Kakor smo že omenili, je pobiral l. 1904 užitnino in davščino na pivo privatni zakupnik l. 1905 pa država in dežela. Kak je bil uspeh l. 1905 in kak l. 1904? Dežela je dobila l. 1905 v okroglem številu 160.000, občine pa okroglih 162.000 kron več kakor l. 1904. Dalje je dobila dežela l. 1905 za naklade na pivo 40-643 kron več kakor l. 1904. Isti dobiček, kateri so imele občine in dežela za leto 1905, je imel l. 1904 privatni zakupnik. Približno enak dobiček je romal tudi v prejšnjih letih 1901, 1902 in 1903 v zasebne žepe bogatašev, namesto da bi ga bile dobivale naše uboge občine in naša zadolžena dežela.

Tako so izgubile občine tekom štirih let pred vpeljavo pobiranja užitnine v deželni in državni režiji okoli 648.000 kron, dežela pa okoli 720.000 kron. Če tudi odštejemo od te izgube stroške za pobiranje užitnine, imajo vendar občine in dežela še vedno škodo, ki presega gotovo 1 milijon kron.

Kaj je bila posledica tega škandala na našem narodno-gospodarskem polju?

Ker se niso mogli pokrivati občinski in deželni stroški z dohodki užitnine, so se morale povišati razne občinske in deželne doklade, ki znašajo v treh slovenskih okrajih najmanj 100%, a presegajo tu in tam 300 in celo 400%! Te neznosne doklade na posredne in neposredne davke so vzrok gospodarskega propada naše dežele. Vključ veliki marljivosti lezejo naši posestniki in kmetje vedno bolj v dolgove ter gredo pod zlo.

In glejte! Gabršček, ki je sokriv, da stoka naš kmet pod butaro neznosnih deželnih in občinskih doklad, si je nadel zdaj pred volitvami krinko »kmečkega prijatelja«, farba našega kmeta-trpina s svojo »kmečko stranko« ter šunta ljudstvo po volilnih shodih proti dr. A. Gregorčiču. Ako se ta človek predrzne s svojimi hujskarijama še na kakem shodu nastopiti, naj ga vprašajo zborovalci, koliko je dobil l. 1900 za svoj trud in delo s katerim se je pehal za privatnega zakupnika milijonarja Gorupa proti interesom naših občin in naše dežele. Vprašajo naj ga dalje, kedaj povrne škodo, katero je pomagal napraviti občinam in deželi. O škodi dežele smo že govorili, naj slede še podrobni podatki o škodi, katere so imele naše slovenske občine, vsled tega ker je preprečil l. 1900 Gabršček s svojo »narodno-napredno« pobiranje užitnine v deželni režiji.

VI.

Nekatere občine so pobirale užitnino pred letom 1905 v lastni režiji. Te so imele l. 1905 23% več dohodkov nego leto prej, kar je umljivo, ker nekaj so pobrali stroške za režijo, nekaj se je pa tako poizgubilo.

Nekatere občine so oddale pobiranje občinskih doklad v zakup. Te so dobile l. 1905 34% več nego prejšnje leto. Zopet druge so se pa pogodile za vse občinske doklade, in te so imele l. 1905 za 108% večje dohodke nego l. 1904. Povprek so poskočili občinski dohodki vsled nove vpeljave pobiranja užitnine za 33%.

Ta dobiček se razdeli na posamezne okraje tako-le:

Goriško mesto je imelo (neoziraje se na rimanence) 30.852 K dobička.

Občine goriške okolice so pridobile okroglih 21.500 K.

Večje dohodke pri jednaki dokladi so imele sledeče občine: Bilje za 992 K, Orehovlje 141 K, Čepovan 302 K, Dornberg 2656 K, St. Ferjan 550 K, Cerovo dol. 156 K, Cerovo gor. 120 K, Grgar 1951 K, Ločnik 731 K, Miren (4140 K)* 2347 K, Rupa (304) 214 K, Opatjeselo 357 K, Novavas 17 K, Vrh 318 K, Dol 213 K, Šempeter (740) 355 K, Podgora 1810 K, Podsabotin 43 K, Prvačina 1124 K, Kojsko 1715 K, Ranče 1878 K, Gradišče 364 K, Solkan (6775) 2563 K, Kronberg (978) 478 K, Šempas 263 K, St. Mihel 310 K, Ozeljan 426 K, Osek 360 K, Vitovlje 139 K, Tribuša 71 K, Vrtojba dol. 516 K, Vrtojba gor. 525 K in Vogersko 263 K.

V ajdovskem okraju je znašal dobiček skupno 6195 K, ki se razdeli tako-le:

Ajdovščina je dobila 622 K, Črniče 38 K in Š. Tomaž 31 K manj nego leta 1904, dočim so dobile sledeče občine več in sicer:

Kamnje 130 K, Batuje 660 K, Selo 270 K, Sv. Križ 633 K, Dobravlje 44 K, Vel. Žablje 162 K, Gabrije 230 K, Gojače 211 K, Lokavec 415 K, Dol-Otlica (886) 639 K, Rihemberg 2634 K, Šmarje 409 K, Skrilje 152 K in Vrtovin 97 K.

Kanalski okraj je dobil 11.400 K več nego leto prej in sicer je bilo pri Doblarjih 83 K manj nego l. 1904, inace pa so imele več sledeče občine: Ajba 696 K, Anhovo 563 K, Plave 1169 K, Ukanje 14 K, Avče 50 K, Bate 212 K, Banjšica 360 K, Kanal 4328 K, Bodrež 107 K, Gorenjavas 1610 K, Idrija 172 K, Vrh 60 K, Kal 541 K in Ročinj (1717) 1602 K. V tem okraju bodejo v oči posebno sledeči podatki: Plave so dobile l. 1904 potom zakupa 400 K, l. 1905 pa 1569-31 K; Anhovo l. 1904 tudi potom zakupa 300 K; l. 1905 potom tarifa pa 86353 K; Ročinj se je pogodil l. 1904 za 1650 K, l. 1905 je pa dobil 3367-72 K; istotako Ajba je dobila l. 1904 300 K, l. 1905 pa 996-73 K; Kal l. 1904 je dobil 204 K, l. 1905 745 K in občina Kanal je dobila leta 1904 3548-31 K, leta 1905 pa 7621-27 K.

*) Števila v oklepih pomenijo efektivni dobiček vsled povišanja doklad.

V tolimskem sodnem okraju so imele sledeče občine l. 1905 več dohodkov nego l. 1904:

Grahovo 596 K, Kneža 13 K, Nemškirot 70 K, Obloke 1 K, Stržišče 48 K, Sv. Lucija 1186 K) 1436 K, Tolmin 1183 K, Lubinj 12 K, Podmelec 602 K, Polubinj 45 K, Zatomin 16 K, Volarje 27 K, Žabče 19 K, Kozarišče 818 K.

Manj so pa dobile občine: Podbrdo 3081 K, Idrija (1139) 962 K, Lom (492) 373 K, Modrejce (110) 96 K, Slap (24) 68 K in Dolje 6 K.

Z ozirom na doklade, reducirane na one iz l. 1904, je dobil ta okraj le v okroglem številu 360 K več, nego leto prej.

Kobariški sodni okraj je dobil l. 1905 okroglih 4140 K več, nego l. 1904. Ta prebitek se razdeli tako-le:

Več so imele občine: Breginj 475 K, Kobarič (1628) 2001 K, Sužid (84) 22 K, Kred 359 K, Idsko 314 K, Kamno 111 K, Ladri 41 K, Smast 77 K, Livek 446 K, Sedlo (324) 318 K, Trnovo 10 K, dočim sta imeli manj občini: Robedišče 18 K in Drežnica 14 K.

V bovškem okraju ni dobila nobena občina l. 1905 manj nego l. 1904. Več so dobile: Čez-Soča 14 K, Log 291 K, Strmec 179 K, Bovec 458 K, Koritnica 63 K in Žaga 364 K, skupaj torej okroglih 1370 K več nego l. 1904.

V cerkljanskem okraju je imelo Cerčno z vsemi pripadajočimi občinami vred 2374 K več dohodka l. 1905 nego prejšnje leto in Šebrelje pa 152 K, torej skupaj ves okraj 2526 K dobička.

Sežanski okraj je dobil 15.406 K več nego l. 1905 nego l. 1904 in sicer Avber 242 K, Lokev 822 K, Dutovlje 2912 K, Naklo (325) 114 K, Barka (60) 57 K, Dane (12) 268 K, Divača (3093) 1382 K, Vatovlje (85) 51 K, Povir 557 K, Merče 189 K, Štjak 190 K, Salež 221 K, Rodik 162 K, Sežana 5980 K, Zgonik 419 K, Gabrovica 1191 K, Štorje 505 K in Kazlje 193 K.

Manj pa so dobile občine: Ležeče (189) 46 K, Misleče (22) 20 K, Škoflje (151) 193 K in Vareje (3) 28 K.

Komenski okraj ni imel nobenega dobička, ker je pobiral tam tudi leta 1905 privatni zakupnik užitnino po istih običajih kakor leta 1904.

Tudi v červinjanskem, gradiščanskem, korminskem in tržiškem okraju izkazuje občine l. 1905 lepe dobičke od užitnine in drugih davščin v primeri z zadavnimi dohodki leta 1904. Tu navajamo pa le nekatere občine z izredno velikimi uspehi in pa še slovenske občine, ki spadajo pod te okraje. Gradišče je dobilo več 2598 K, Zaguraj 1354 K, Zdravščina 125 K, Oglej 1779 K, Červinjan 3899 K, Fiumičel 1954 K, Gradež 13488 K, Biljana 879 K, Kormin 7319 K, Kožbana 613 K, Dolenje 799 K, Š. Lovrenc 720 K, Medana 640 K, Doherdob 274 K, Devin 1024 K, Jamlje 90 K in Medjavas 58 K.

Vsi tu navedeni dobički se nanašajo pa le na dve zadnji leti; toda ako primerjamo sedanje občinske dohodke z onimi prejšnjih let, so razlike še večje po nekod celo nečuvne. Tako je dobil Dornberg še leta 1900 le 2200 K za užitnino, a l. 1905 je dobil 7686 K. St. Ferjan je dobival pred nekaj leti le 480 K od te davščine potom zakupa, a l. 1905 je dobil 2400 K. Čepovan je dobival potom zakupa pred nekaterimi leti do 200 K, a l. 1905 je prejel 1327 K. Solkan je dobil pred leti potom zakupa 5000 K, a l. 1905 pri dokladi, ki se je le za 25% zvišala, pa 15.415 K. Rihemberg je dobival svoj čas potom zakupa okoli 1200 K, l. 1905 pa je dobil 9564 K itd.

Kar so dobile občine l. 1905 več nego l. 1904, je čist dobiček, ki je pa šel l. 1904 v zakupniku. Za toliko so bile torej naše občine oškodovane tekom enega samega leta. Enako, če ne večjo škodo so imele občine tudi l. 1903, 1902 in 1901.

Volilni boj.

Za dr. Gregorčiča.

Iz Bukovega.

To vam je bil dirindaj na Bukovem, ko so izvedeli liberalci, da namerava v nedeljo dne 21. aprila na Bukovem sklicati shod dr. Knava, dekan iz Cerkna. Kar v vrtincih so se sukali pristaši Gabrščekovi, da bi na ta ali oni način izpridili ta nameravani shod. Kakor sem čul, nameravali so žvižgati, piskati in ne vem kaj še vse med govorom. Nameravali pa so baje iti celo po grahovške liberalčke, da bi jim pomagali pri tem hvalvrednem delu. Naši so spravili v nedeljo z malo agitacijo precej ljudi skupaj na shod, kateri se je imel vršiti takoj po sv. maši v prostorih g. Ivana Obid. Ob dveh popoldne pa se je imel vršiti shod „narodno-napredne stranke“ v prostorih Antona Čelika. Vsakdo, ki je bil na shodu naše krščansko-socijalne stranke, lahko potrdi, da je bilo navzočih okoli dve sto mož in ne par nazarbanih kmetov, kakor bo gotovo pisala umazana „Soča“. Bili so to zavedni možje, kateri so z navdušenostjo sledili govorom in nazadnje zaklicali v gromovitem soglasju: „Živel naš kandidat dr. A. Gregorčič!“ Doležela pa nas je čast, da je naš shod obiskal tudi liberalni dr. Puc, ki je imel nalogo, istega dne imeti shod „narodno-napredne stranke“. In ta človek je prosil za besedo, ko je kaplan Sok končal govor. Prosil je za besedo z opomnjo, da hoče nekaj popraviti iz g. Sokovega govora, nakar je besedo tudi dobil. Toda o — liberalca in njegovih možgan. Ko je dobil besedo, je menil, da je v zakotni liberalni gostilni, v družbi pijanih izvržkov človeške družbe, in začel je blatiti duhovnike, nazivljati navzoče govorilnike za — lažnike ter blesti še razne nedostojnosti, nakar ga je p. dr. Knava opozoril v dostojnih besedah na prvotni namen njegove prošnje za besedo. Toda, ker je on svoje nadaljeval so postali naši možje ogorčeni. In konec tega je bil da mu je g. predsednik vzel besedo, dr. Puc pa je odšel med žvižgom in smehom naših.

Tako je delal ta izobraženi liberallec na Bukovem, tako bo delal drugje, toda pokažite temu gospodu vrata!

Proti koncu shoda sta delala nemir zunaj na hodniku dva človeka s tem, da sta zakričala: Živel Gruntar! — Bila sta baje od Grahovega. (Gotovo dva izmed tistih ktere so bili bukovski liberalci najeli za žvižganje), in na vprašanje enega naših mož, kako jima je ime, odgovoril je eden, da je Martin Krpan, drugi svojega imena ni hotel povedati; toda po moji sodbi je bil gotovo Brdavs...

Čuli ste v nedeljo velika večina volilcev Bukovega o naši krščansko-socijalni stranki in njenem programu in čuli za sluge dr. Gregorčiča in ga pozdravili z viharinimi: živio-klici.

Pozivljam vas da pojdite dne 14. maja vsi na volišče in da oddaste svoj glas krščansko-socijalnemu poslancu družba „Sloga“ dr. Antonu Gregorčiču. Na ta dan moramo zmagati brezverski liberalizem na celi črti od Triglava pa tja doli do hrvatske meje!

Živel dr. Anton Gregorčič!

Dr. „Gruntar, dr. Franko in politična maskara“ pri Sv. Luciji.

S Hribov.

Zadnje dni preteklega tedna letali so razni liberalni utajatori okoli ter vabili na shod k sv. Luciji. Šel sem na shod tudi jaz ter imel „čast“ biti navzoč med „odrešitelji naroda“. — Vkljub strastni agitaciji po vseh tolminskih hribovih in dolinah prišlo je na shod le kakih 350 ljudi med katerimi pa je bila tretjina naših. Predsednik shoda je bil Kovačič, c. kr. poštar, ki je dal besedo kandidatu Gruntarju. Ta se takoj pokaže moža požrtvovalnega, kajti trpel bo škodo, ker kot poslanec bo moral zdaj večkrat zapustiti odvetniško pisarno. Zatem je prišel na vrsto kmet trpin, kateremu bo treba pomagati v novi zbornici, a on ne obeta nič, storil bo le vedno svojo dolžnost. Na to pa pride na vrsto program, katerega bi bil rad pokazal, pa se ni upal: odločno zanika, da bi bil brezverec oziroma liberallec. V programu „narodne napredne“ ni nič protiverskega, tu se mož poslužil neke knjige, iz katere čita: Peti član našega programa se glasi: „Stranka se protivi zlorabi vere in cerkve v politične in posvetne namene“. To je vse, kar nam podtikajo, da smo za „svobodno šolo“, razporoko in ločitev cerkve od države. Tu se pokaže Rudolfček „katoličana“ in pravi: Če bi pa kdo kaj takega hotel, bi bili mi liberalci prvi ki bi proti temu protestirali (To liberalno hinavstvo že razkrinkamo. Brez skrbi). Konečno pa pripozna da je v njegovi duši vse to tesno združeno, kajti o svobodni šoli je čvekal, o nekem prote-

stanskem društvu, katero ima to v programu, a mi liberalci ne bomo šli k protestantizmu. Razporoka pa, če pride v novi zbornici do tega predloga, prišel bi naš Gruntar z Dunaja ter poprašal naše liberalce, so se li že naveličali žen in seve potem jo bo zopet odkuril na Dunaj, kjer bo visoka zbornica čakala — da se vrne veliki „prerok Jeremija“ s Tolminskega. Kar se tiče ločitve cerkve od države misli on, da še ni politika, kateri bi to zahteval, ker pri nas niso še vsi pripravljeni na to! E gospod le malo bolj odkrito, da bo vas tudi priprosto ljudstvo razumelo. Hinavstvo, licemerstvo se še tem bolj gabi vsakemu poštenemu človeku. Nato nastopi dr. Franko, kateri je igral vlogo političnega agitatorja najnižje vrste. Dr. Gregorčiča je slikal kot trinoga, izdajalca goriških Slovencev in kot podložnega slugo Italijanov, vsa krivda pade na hrbet Gregorčičev, če bi Gregorčiča ne bilo, bi bili Italijani že zdavnej izginili iz mesta Gorice. Mož si je vse fraze pobral iz „Soče“ za snov svojega govora. Niti rdečica ga ni občila ko se je tako daleč spozabil, ter apeloval na našo preprosto ljudstvo, če izvolite reprezentanta (t. j. dr. Gregorčiča) „Sloga“ bo vlada potrdila krivičen novi volilni red za deželni zbor. Radi Gregorčiča so Slovenci v Gorici vničeni za mnogo let! O g. Frankota, si ne morem drugače misliti, kakor, da je velik političen pritlikovec, ali pa da je imel poslušavce za same — „backe“. Bodi si kakor koli, dr. Franko je igral vlogo političnega agitatorja najnižje vrste. Konečno je udaril tudi po naših škofih. „Dokler nam pošilja rimska vlada in avstrijska hlapce v osehah škofov, kakor so Nagl, Bonaventura, Missia, da nas zatirajo itd.“ — Res Slovenci smo zatiran narod in zaostali za drugimi narodi, kajti liberalizem se je že preživel med drugimi narodi, pogledajte le bližnje Nemce kako je žalostno končal, a pri nas Slovencih še le zljaj išče prenočišča.

Dr. Franko verjamite mi, da hribovci Vam kar čestitamo ob nastopu v politično življenje, ob enem pa obžalujemo, da ste se toliko časa skrivali v odvetniško pisarno ter smo vam mi polnili žepe dočim so se popolnoma darovali naroda drugi, raz katerih hrbet zljaj režete jermena.

Konečno je na shodu igral politično maskaro g. Vrtovec iz Tolmina, kateri je zmagoslavno kričal. Vstajajo novi možje, kateri prinesejo novo življenje. Jaz se pa ne bojim Gregorčiča! Prodal je z njim nekaj koroških Slovencev in tržaških, zatim je skrdil na „zvezdo“ bele Ljubljane I. Hribarja, če bo izvoljen bo gotovo strel klerikalnega zmaja — Šušteršiča in osnoval jugoslovanski klub in s tem rešil nas robstva!

Liberalci, le tako naprej, potem vsaj nam ne bo treba toliko agitirati. Ljudstvo bo Vas samo vrglo tja, kamor še edino spadate. Volivec.

Kako se obnašajo liberalni agitatorji.

Iz Bovca.

Pri zadnjem volilnem shodu, ki je tako sijajno pokazal pravo, nepokvarjeno ljudsko mnenje, in h kateremu so imeli tudi nasprotniki — celo dr. Kraigher — prost vstop, bila sta navzoča tudi g. c. kr. poštar Ambrožič in njega orjaške postave vredna soproga. Iz besedi, ki jih je izrekla: „Die Klerikalen sind feig“ se da sklepati, da je junaška Kraigher-jeva banda zatekla se celo k Evinim hčeram, da bi jim pomagale v za gotovo pričakovanem pretepanju. No, tega ni bilo, pač pa bi bil frčal iz dvorane dr. Kraigher, ko ne bi se imelo z njim posebnega vsmiljenja.

Po znanem geslu: „Naprednjaško služimo naprednjaški bandi“ moral je tudi g. c. kr. poštar dati odpuška svojemu liberalnemu „prepričanju“. Tega ni bilo mogoče storiti v Bovcu, zato pa pokažimo se na Žagi. V neki krčmi persifliral je govornike na volilnem shodu s tem, da je svojo orjaško postavo djal na stolico in smešil govornike, od kojih so nekateri na stolicah stoje govorili. G. c. kr. poštar! Če Vi ne veste, Vam povedo Bovčani, da se, če prav v krčmah, tako vedete, kakor se lahko učite od vsacega še bolj priprostega Bovčana — drugače se Vam lahko zgodi, da pridete tudi Vi na listo zaničevanja, kakor Vaš kranjski tovariš — dr. Kraigher.

Gabrščekov kandidat in njegovo narodno mišljenje.

(Glas volivcev.)

„Soča“ zagovarja svojega Mihelna, da ni dvoma, da bi govoril kot poslanec

slovenski. To utemeljuje z razlogi, da se v njegovi družini govori izključno slovenski. Nočemo preiskovati ali je kaj resnice na tem, vemo pa, da se liberalni kandidat sramuje govoriti v javnosti naš jezik. V sodnijski palači sicer govori v zaprti sobi naš jezik, toda ko stopi na hodnik mu že izleze njegovo narodno srce v hlače in kdor ga sliši tam govoriti utegne pač misliti, da je to kandidat kake nemške ali italjanske stranke nikdar pa slovenske. Ubogi Gabršček je moral pač biti hud duševni boj, predno je dal svojim trobcom ukaz agitirati za tega narodnega mlačneža. Sam liberalni general je bil v začetku nasproten kandidaturi Gabrijelčiča in se ji je udal šele ko je uvidel, da ni nikdo drugi tako predržen in bi se spravil na led, katerega je Gabršček sfabriciral vedoč, da si na tem 14. maja gotovo polomi nogo. Dolgo je stikal Dreje in iskal, kje bi vendar mogel zvohati kakega kandidata, slednjič je vendar prišel do prepričanja, da so ga vsi Slovenci zapustili in so siti njegove umazane politike.

Vraga, morda pa vendar kje koga staknem je izdihnil v zadregi liberalni general. Vzel je v roke svoj kašipot ter vestno čital vrtico za vrtico v sladki nadi, da tako morda vendar iztakne kakega kandidata. A tudi tako ni prišel do zaželjenega uspeha. Naj vrag vzame Slovence, je zaklical v divji jezi če ne morem dobiti tu nobenega grem iskat kandidata pa med Nemce. Ti imajo v Gorici društvo „Šlarafija“ (slovenski deveta dežela) in k temu se je zatekel goriški kakadu ter prosil naj mu dajo iz tega nemškega društva moža, kateri naj bi bil kandidat Gabrščekove klike. Nemški deveto deželani so si privoščili ta špas in mu dali Gabrijelčiča ter istemu dovolili iti nekaj časa med Slovence, pusta vganjat Gabrijelčič je vžival tam veliko čast, bil je nekakšen podkralj; imel je na prsih razne kolajne ter se prav udobno počutil v nemški družbi. In takega moža nam sili sedaj Gabršček za poslanca. Gabrijelčič je Slovence vedno preziral ogibal se je slovenske družbe. Njemu je slovenska družba smrdela. Kje pa se je pokazal Gabrijelčič Slovenca? V nemški družbi se gotovo ni potegoval za nas, ker bi ga bili sicer Nemci izgnali. Kdor hodi z volkovi mora z njimi tuliti sicer ga raztrgajo, kdo pa hodi z Nemci mora z njimi peti slavo Nemcem in sramotiti nas, ker dobi sicer batine. To ve menda Gabršček sam, saj se je v „Soči“ že večkrat zgražal nad podivjanostjo Nemcev. Če bi ne bil Gabrijelčič smešil Slovencev v nemški družbi, katere se je držal kot klop bi ga ne bilo odlikovalo nemško društvo „Šlarafija“ s tolikimi kolajnami In sedaj naj bi bil naš zastopnik! Da! Nemške roke so Vam pripele razne odlike, a te odlike nam spričujejo o Vašem narodnem mišljenju, one nam pričajo v kaki meri bije Vaše srce za slovenski narod, kateremu se silite sedaj za poslanca. Ostanite toraj v nemški „Šlarafiji“ in pridno zahajajte še nadalje med Nemce, kjer se Vas je do sedaj vedno videlo. Sicer pa Vam podamo 14. maja vozni list do nemške kolonije v deveti deželi in pošljemo na Dunaj slovensko-čutečega moža, g. Fona.

Volilci! 14. maj, naj bode naš praznik, pokažimo ta dan, da smo razsodni in volimo moža, kateri nam je bil vedno naklonjen ter kos svoji nalogi, hrbet pa obrnimo onemu, kateri se je vedno družil z našimi nasprotnimi Nemci.

Shod v Opatjenselu.

V nedeljo popoldne ob 3. urah se je vršil v gostilni g. Jelena v Opatjenselu lep obiskani volilni shod „Sloga“. Udeležilo se ga je blizu 200 oseb. Župan g. Marušič je spretno vodil zborovanje. Urednik Kremžar iz Gorice je povdarjal važnost sedanjih volitev. Razne stranke vsiljujejo svoje kandidate in krošnjarijo s svojimi programi. Najbolj vpijejo med vami liberalci, ki kriče in se delajo, kakor da bi bilo vse njihovo, kakor da bi bili vso pamet vzeli v zakup. A od liberalcev ljudstvo, ne kmečko, ne delavsko, nima pričakovati

pomoči! Ako prebiramo le volilni oklic te stranke, vidimo že vso ogromno liberalno hinavščino. V tem oklicu liberalci pravijo, da po splošni in enaki vol. pravici dobi ljudstvo v roke moč, ki je doslej ni imelo še nikdar. Tako govorijo sedaj ob volitvah, medtem ko so se ravno oni najbolj srdito ustavljali volilni reformi, ustavljali, da bi ljudstvo dobilo v roke moč. (Pritrjevanje. Par vinjenih fantov v sosedni pivski sobi zakliče: Radi izdajstva!) Tistim, ki delajo medklice, bodi povedano, naj se obnašajo mirno in naj se oglašajo k besedi pozneje. Resnica je, da se gode Slovincem še vedno krivica. A kar se tiče izdajstva, sodite vi, kdo je izdajavec, ali oni, ki zmanjša veliko krivico v manjše in da ljudstvu pravico, ali oni, ki psuje slovensko ljudstvo pred zastopniki cele Avstrije, češ, da je naš kmet surov, neotesan in neumen. (Ogorčenje.) In tako je govoril v drž. zboru voditelj in bog slovenskih liberalcev dr. Tavčar. Liberalna stranka slepari nadalje ljudstvo v svojem oklicu s tem, ko pravi, da je treba za ljudstvo delati. Tega liberalci ne mislijo resno, ker je sam vodja liberalne stranke rekel, da kmetu ni več pomagati. Ravno tako je sedanjí vodja stranke rekel, da od kmečkega stanu slovenski narod nima pričakovati rešitve. In zato je sleparenje ljudstva, ako pravijo liberalci, da bodo delali za ljudstvo. (Odobranje.) Ravno tako sleparijo uganjajo liberalci s svobodno šolo. Najprvo so sklenili, da zahtevajo svobodno šolo, ko vidijo, da ljudje nemarajo brezbožne šole, se izgovarjajo, da ta šola ne bi bila brezbožna, ampak bi bila le odvisna od „klerikalnih vplivov“. Kaj so to klerikalni vplivi? Klerikalec je pri njih duhovnik, njegovi vplivi pa pomenjajo pouk v krščanski veri. Vero hočejo izbaciti iz šole. Sedaj pa to taje, ker se boje ljudstva. (Odobranje.) Isto je z razporoko! Po shodih in listih so pisali za njo, norčevali se iz onih, ki so se podpisovali proti temu, sedaj pa prihajajo in pravijo, da nato niti mislili niso. Kaj pravimo ljudem, ki tako delajo? To so hinavci! (Odobranje.) Hinavcev in njih hlapcev pa naše ljudstvo ne bo volilo! (Veliko odobranje. Tisti liberalni fantiči so začeli kričati, ko je govornik našteval liberalne grehe. Zborovalci so jim klicali: Ali vas skele besede? Se bojite resnice? Ker le niso dali miru, so zaprli zborovalci vrata v pivno sobo.) Nato je govornik označil še soc. demokratičen program kot ljudstvu škodljiv ter pobil ugovore navzočega soc. demokrata, je prešel na program naše stranke. Omenja najprvo užiti nino. Vkljub silnemu nasprotovanju od strani slovenskih liberalcev so dosegli „Slogini“ poslanci, da je pobiranje užiti nino sprejela v svojo upravo država, ob česar ima dežela na leto nad sto tisoč kron več dohodkov, dobiček imajo tudi občine. Liberalci so pa psovali zato naše poslance. Zakaj? Ker je užiti nino poprej pobirala družba denarnih mogočnejšev, ki ji je načeloval slovenski liberallec. Ti ljudje so spravljali v svoje žepe one stotisoče, ki gredo sedaj v prid davkoplačevalcem. Tako so delali za ljudstvo liberalci, tako naši poslanci! V bodočem državnem zboru bo treba za kmete doseči pred vsem sledeče točke: Zadolžena kmečka posestva naj se razbremenijo na ta način, da se odplačujejo na daljša leta dolgotrajno in nižje obresti s pomočjo državnih in deželnih denarnih zavodov. Popolnoma naj se odpravi zemljiški davek ter nadomesti z davkom od čistega dohodka. Ustanovi naj se s pomočjo države varovanje delavcev, poslov in sploh manjših posestnikov ter obrtnikov za starost in onemoglost ter slučaj nezgode. Vojaška služba naj se zniža na dve leti. Vojaške vaje naj se vrše, ko imajo ljudje na polju in vinogradih najmanj dela; zadnji dve vojaški vaji v deželni brambi naj se odpravita. Ob košnji in žetvi naj se vojak pošilja na dopust.

Na tem kmečkem in delavskem programu, nadalje na strogo narodnem programu, da se dosežejo pravice slovenskemu narodu in da se varujejo pravice naše kat. cerkve ter da bodi katoliška vera merilo našim poslancem za njihovo delovanje, stopa „Sloga“ pred vas s svojim kandidatom Josipom Fonom. (Veliko odobranje.) Župan g. Marušič omenja, da ima domača občina letos od užiti nine v 1/4 leta 800 K dohodkov, medtem ko je prej komaj celo leto toliko prejela. Glejte, in to so hoteli liberalci prepričati. (Odobranje.) Nato je g. kandidat in v daljšem govoru razvil svoj program, ki je program „Sloga“. Ko je še g. župnik Kos v jedernatih in krepkih besedah označil razloček med našo in nasprotno stranko ter pozival navzoče naj krepko delujejo za kandidata gosp. Fona, je bila njegova kandidatura sprejeta z vsemi proti 3 glasovom navzočih

soc. demokratov. Po navduševalnih besedah g. župana Marušiča se je zahvalil za zaupanje g. kandidata, kakor je bil zaključen zanimiv shod. — Škoda, da ni bil navzoč tudi liberalni kandidat. Nevemo, kako bi se bil počutil v družbi svojih somišljenikov. Ljudje, ki so doslej omahovali, so se radi liberalnih kričarjev obrnili na našo stran, češ s tako stranko, ki ima take somišljenike, ne gremo!

Turšica in moka — liberalni možgani.

Iz Rihemberga.

Liberalci ne morejo videti gospodarske organizacije in gospodarskega napredka. Kakoršni so liberalci drugod, takšni so tudi pri nas. Tukajšnja posojilnica jim je trn v peti. Posebno sedaj, ker je preskrbela svojim udom turšico bolj po ceni, kot bi jo dobili drugače. To so pokazali v svojem dopisu v „Soči“, ki je bedast, da ne more biti bolj. Ubogim liberalcem ne pusti spati ne moka ne turšica. Kdo bi si bil mislil, da bo moka in turšica našim liberalcem tako zmešala možgane! Pa jih jim je popolnoma. Zato bruhajo iz sebe tako godljo, ki ni podobna ne polenti ne močniku. A ti ljudje ki so proti zboljšanju kmečkih razmer, ki podpirajo kmetu sovražno liberalno gonjo, kričijo naj volimo „Štreklja“, da on bo kmetu pomagal. O, ti ubogi liberalci! Vidi se, da imate v glavi samo turšico in moko, namesto zdravih možgan. Pa le čakajte, 14. maja vam pokazemo, da ne maramo imeti opravila z liberalci, ki so sovražniki kmetu. Vsi pojdemo volit Laharnarja, Štreklja pa pojdemo volit le tisti liberalci, ki imajo v glavi turšico in moko. Kar pa blebete dopis v „Soči“ o razkolu na Francoskem, o razporoki itd. bi lahko vedeli tudi najbolj zabiti liberalci, da njih kolovodje imajo namen in hočejo vpeljati šolo brez krščanskega nauka, rasporoko, da hočejo napraviti take žalostne razmere, kot so jih napravili liberalci na Francoskem, da ne morejo katoličani še svojih krščanskih dolžnosti opravljati. A tega ne spoznajo, ker imajo turšico in moko v glavi. Če pa nastane tudi pri nas kdaj taka brezverska godlja, kakor je sedaj na Francoskem, bodo tudi naši liberalci tega krivi. Vse dobre Rihemberžane pa pozivljemo, naj se nikar ne puste strašiti in motiti od liberalnih kričarjev, ampak naj krepko stopijo skupaj 14. maja, da z veliko večino izvolimo dr. Petra Laharnarja in tako rešimo čast lepe občine.

Eden v imenu mnogih.

Liberalna agitacija — pretepanje.

Iz Gabrovice.

Dne 11. t. m. je prinesel umazani list „Soča“ dopis res „po vsem Krasu znanega“ gabrovškega „škofa“. Za to „ves Kras“ nam prit di, da ni vredno pečati se s tem človekom. Mi ne pozabimo nikdar, kakšne reči so se go-dile v naši občini pod „škofovim komandom“ — kako so takrat živeli ljudje res „v miru“ ko ni bil nihče varen življenja ne po noči ne čez dan. Pohujšanje iz teh časov se ne da več popraviti. Pa še zdaj se zdi, da sanjajo „škofovi“ učenci le „o človeški krvi“. — Ker kakor pišejo „e more niti največji kamen škoditi“ našemu gospodu vikarju, poskušala je „škofova banda“ svojo moč na glavi Petra Luina, volilca naše stranke, ko jim ni hotel obljubiti, da bo z njimi volil. To je orožje naših „naprednjakov“ — zasramovanje — žuganje — pobijanje. Toda bodo to zdaj plačali drago. Že § 5. zakona v varstvo volilne svobode že jim določil strogi zapor od 1—6 mesecev in izgubo volilne pravice za 6 let. Le tako naprej!! Zdaj šteje „močna napredna stranka“ svoje pristaše le na prste na roki. Vsi oni, ki so še omahovali — se sramujejo zdaj te napredne druhal in so pristopili h naši stranki, ki ne dela nobenemu sile, ampak deluje le s podukom. In pravijo, kako se čutijo srečne, da so se vendar enkrat rešili izpod „škofovega haveloka“.

Glejte, gospod Gabršček, po „vsem Krasu znanega“ škofa! In Vam gre tako trdo za kandidate. „Škof“ naš ima drugačno besedo in odvaga za dva Štreklja.

Ne bi padel tako lahko skoz rešeto, kakor pade „Štrekelj“. Še neki pismonoša se je pritoževal, ko je nesel „Gorico“ št. 27.: „Danes nesem najtežjo pošto v življenju „gabrovškega škofa“. — Toda kar je pisala „Gorica“ o našem „tenoristu“ in „naprednem županu“ je vse res do pike. Ne le „neko nedeljo“, že večkrat nam je priredil gospod „tenorist škof“ ponočni koncert“. Začne pa se „koncert“ že v krčmi. Prvi pride v krčmo g. župan — za njim cela napredna druhal in zdaj začne „koncert“. — G. župan „taktira“ z obema rokama, ko klerikalce vun paha in liberalce na stolice poseja. G. župan, ponočnih koncertov „škofove bande“ ne maramo — mi bi radi počivali. Ali romajo dopisi c. k. okr. glavarstvu radi ponočnega mira v koš? Pravijo sicer, da bo „pristaš“ France Šušterjev še marsikaj vprašal „škofovo bando“. — Svarimo pa spoštovanega g. vikarja, da naj se varuje, sicer „bode lahko ves krvav“, ker poznamo dobro gabrovsko „liberalno bando“. — Da nismo videli g. župana na „puštru v klopi“ potrdimo. Pride včasih k večemu v žagrad, da si poklepetata s cerkvenikom. — Kdo pa hodi iz Komnu učiti naše ljudi „ločiti svetlobo od teme“ pove-mo pri priložnosti in še nekaj več. Napoleonov beg iz „kraške Moskve“ bomo pa videli dne 14. maja! Na svidenje!

Več občanarjev.

„Edinost“ in kraško-vipavska volitev.

Loveč se po argumentih, s katerimi naj bi pokrila svoje nerazumno stališče nasproti kandidaturi dr. Laharnarja, je „Edinost“ docela padla iz svoje dosedanje uloge, iz svojega jokavega sloga. Razlogi, katere nam podaja za „stvarne“, stojijo tako na slabih nogah, da jih je možno ovreči že z navadnim priprostim razumom. Ona piše: „Za nas niso mogle biti odločilne osebne prednosti, ampak le vprašanja, od katerega kandidata nam je pričakovati več narodne odločnosti!“ „Edinost“ torej meni, da je narodna odločnost prvi postulat pri državnem poslancu; vse drugo: sposobnost, zmoglost, učenost, izkušnost, izurjenost v politični stroki je za „Edinost“ irrelevantno. Dobro! Pustimo ji to veljati! Ali za absolutno narodno odločnost je treba pred vsem absolutne neodvisnosti. Te pa „Edinost“ pri g. Štrekelju c. kr. nižjemu uradniku ne sme iskati. On ima družino, katero more le s svojo službo preživljati, in ker je njemu in njegovi družini kruhodajalec vlada, in ker mora kot nižji maloplačani uradnik skušati, da pride do večjih službenih dohodkov, mu ne more biti deveta briga, kako je pri svojem kruhadajalcu, pri vladi zapisan. Pri takih razmerah pa: z Bogom neodvisnost, z Bogom narodna odločnost! Rekli smo že, da ni naš deželni zbor poskuševališče za narodno odločnost, torej je tudi g. Štrekelj ni še dokazal. „Edinost“ bi morala najprej kupiti gosp. Štrekelju na Krasu bogato posestvo, postaviti ga iz Dalmacije na-nje, potem še le bi mogel „stati“ nje argument o narodni odločnosti njegovi. Pa tudi, celo potem bi se dalo kaj pomišljati. Mi mislimo, da velja tudi za narodno odločnost latinski izrek: Est modus in rebus. Narodna odločnost narodni stvari koristi, pa tudi lahko škoduje. Narodno odločnost je svojstvo skrajnosti, je sila, ki dobro služi, a slabo gospodari. Narodna odločnost mora v parlamentarnem življenju služiti razumnosti, razsodnosti, srečnemu izbiranju primerno oblike, primerne prilike, ugodnega časa. Vse to pa zahteva poslančev bistroumnost, duhovitost, vsestransko izobražbo, izurjenost, izkušnost, izkratka: celega moža. Tega pa „Edinost“ zopet zastoni išče v gosp. Štrekelju. Mi torej nasproti „Edinosti“ visoko držimo zastavo, na kateri je zapisano: Gosp. Štrekelj ni še dokazal doslej narodne odločnosti in je tudi kot drž. poslanec ne bi mogel nikdar dokazati, kermu manjka socialne neodvisnosti nadarjenosti, izobraženosti in izku-

šenosti. „Edinost“ vidi torej, da tiste osebe prednosti, katerih ne more dr. Laharnarju odrekati, niso kaka bagatela čez katero se sme, pisoc o volilnih kandidatih, preiti kar na dnevni red. Nikakor! O ne so temveč predpogoj poslančeve odločnosti, one so duša, ki daje nar. odločnosti pravo življenje, one so pa tudi varnosna bramba, da nar. odločnost ne postane narodna škodljivost. Zato pa moremo nasproti „Edinosti“ neovrženo vzdržati prepričanje, da bo imel dr. Laharnar, ko stopi v pokoj, vsaj svojstva, ki nas zagotavljajo prave narodne odločnosti. Ta je pa zopet en dokaz več, kako previdno in kako srečno je bila izbrana dr. Laharnarjeva kandidatura! Zavednim kraškim in vipavskim volilcem ne bo torej 14. maja težko izbrati pravega poslanca.

Darovi.

Za „Šolski Dom“:

Predsedništvu so plačali: Dr. Franc Knaps, dekan v Čerknem, prebitek od knjig 8 K 53 h; zamorec v gostilni Ivana Mizerit v Gorici požel 7 K 15 h; na odhodnici pri kanoniku Lukežiču v Komnu zbrana dekanjska duhovščina zbrala 20 K; Josip Furlani, duhovnik jubilant v Villi Vicentini 10 K; Anton Kuštrin, trgovec v Gorici 5 K; „Krojaška zadruga“ v Gorici za prodane sušeti 6 K; Trgovsko društvo v Gorici, odškodnino 30 K; Andrej Čermelj, jestvinar v Gorici 2 K; Jakob Rjenc, župnik v Čepovanu 3 K 12 h; Valentin Pipan, župnik v Zgoniku.

Mesečnino za februar so plačali: Leopold Bolko 10 K; Anton Banigar 2 K; Anton Breščak 2 K; Josip Cizel 2 K; Jakob Čebular 2 K; dr. Josip Darmastia 1 K; Ivan Drufovka 2 K; Fran Finžger 4 K; Anton Fon 2 K; Josip Fon 2 K; Anton Fras 4 K; dr. Josip Gabričević 3 K; Anton Gvajz 2 K; Hedžet in Koritnik 2 K; Teodor Heibar 4 K; Ivan Katin 2 K; Fran Kaučič 2 K; Janez Kaučič 2 K; kavarina „Centrat“ 2 K; Jernej Kopač 2 K; Albin Kregar 1 K; Josip Ličan 2 K; Ivan Mercina 3 K; Gastav Novak 2 K; Niko Omersa 1 K; dr. Anton Papež 2 K; Svetoslav Premrou 2 K; Ivan Rejec (za dva meseca) 4 K; Fran Setničar 2 K; Franc Sivec 2 K; Anton Šantel 5 K; Andrej Tabaj 2 K; Josip Zornik 2 K; dr. Fran Žigon 3 K; ter gospe in gospodične: Finsger Gizela 2 K; Fon Irma 1 K; Havel Stefanija 40 vin.; Hrovatin Antonija 2 K; Kaučič Karla 2 K; Kopač Marija, svečarjeva 5 K; Klančič Milka 1 K; Pavletič Berta 2 K; Papež Milena 1 K; Šantel Avgusta 1 K.

Srečna hvala vsem blagim dobrotnikom!

Za Gregorčičev spomenik.

Janez Kotar v Beginja 10 K; Simon K. kurat v Opatjemelu 10 K; Slovanska Čitalnica v Mariboru kot čisti prebitek Gregorčičeve slavnosti 200 K; nabralo na svatovski Černigov Barbu na Cesti 23 K; gospodična Milar v Št. Andrežu je nabrala po inicijativi H 15 K; Tomaz Potocnik, župnik v Breznici zbirko 37 K; dr. I. Pučko, notar na Krškem 2 K; Josip Učaj, kurat na Banjšicah 5 K; Josip Faganel v Oseku 2 K; gospa Ter. Kancler preplačila vstopnino v Čitalnici na S. Gregorčičevem koncertu 2 K.

Akad. fer. dr. „Adrija“ so darovala županstva: v Mavhinjah 10 K; v Velikemrepnu 20 K; v Tolminu 10 K; v Devinu 20 K za potovalno knjižnico.

Novice.

Strast jih slepi. — V svoji strasti očitajo nasprotniki dr. Gregorčiču tudi take reči, ki ga morajo njegovim volilcem le toploti priporočati. „Soča“ n. pr. je pred kratkim pisala, da skrbi dr. Gregorčič bolj za svoj tolminski volilni okraj kakor za druge okraje. Tudi dr. Treo je na shodu v Komnu šuntal Kras proti našim hribom in trdil, da so dr. Gregorčič in njegovi soposlanci naklanjali izdatnejše podpore Gorjanom nego drugim okrajem.

Pri tej gonji proti dr. Gregorčiču nam je le to nerazumljivo, kako se predrzneta dr. Treo in lastnik „Soče“ Gabršček po takem grdem ščuvanju prihajati med naše Gorjane ter jih hujskati proti Gregorčiču, o katerem sama priznava, da je skrbel tudi za našo gor-

ske stran. Volilci tolminskega volilnega okraja! Če vas prideta ta nasprotnika vaših gmotnih interesov in podpor še kedaj šuntat proti Gregorčiču, povejte jima, kar jima tiče!

Kdo je tisti? — „Soča“ širi zdaj vsakovrstne ostudne laži, da bi izpodkopala dr. Gregorčiču zaupanje volilcev. Taka laž je tudi trditev, da so „kolovodje klerikalcev“ v Gorici proti Gregorčiču in da je eden izmed teh kolovodij rekel celo, da bi on sam ne volil Gregorčiča, če bi volil v gorskem volilnem okraju. Pozivljemo „Sočo“, naj imenuje tega kolovodjo, ako tega ne stori, jo imenujemo že naprej nesramno lažnjivko.

Kandidata liberalne stranke Miha Gabrijelčiča vprašamo, kako je stalo z njegovim narodnjaštvom tedaj, ko se je podpisaval Michele Gabrielli. Če bi bil ta kandidat naše stranke, bi „Soča“ vže za to poskrbela, da bi marsikaj prišlo na svetlo, kar bi pokazalo kandidata Michele Gabrielli v pravi luči. — Mogoče, da se potrudimo tudi mi.

Čudna reklama. — Na liberalnem shodu v Kojskem se je, kakor čujemo, gospod kandidat sodni nadsvetnik Mihael Gabrijelčič ali Michele Gabrielli skliceval na to, da je brat gospoda prelata. Čudno, da rabi liberalni kandidat za reklamo črn talar, ki je celó vijoličasto obrobjen. Ali ve gospod prelat, „ki ni še nikdar zatajil krščanskih načel“, da ga izrablja za reklamo kandidat protikrščanske stranke?

Dr. Franko je na shodu pri Sv. Luciji uprav nečuvveno napada dr. Gregorčiča. Ta gospod pa je še pred kratkim dal svojo moško besedo, da nikdar ne nastopi proti tako zaslužnemu rodoljubu, kakor je dr. Gregorčič. — Zakaj neki je ta gospod tako hitro premenil svoje mnenje?

Napredna surovost. Iz Bovca se nam poroča, da je po shodu v Bovcu gospodu N. Štrukelju, vikarju v Čez-Soči, neki liberelec vrغل v okno precejšen kamen in mu razbil dve šipi. To je lep vzgled liberalne surovosti. Po sadovih se jih spozna.

Skrivnostna veselica. — Iz Dornberga se nam poroča, da bo jutri tam neka veselica, predstavljali bodo menda „Lepo Vido“. A ljudje pravijo, da se liberalci zadnje čase vedejo nekam skrivnostno. Mogoče hočejo ob tej priliki napraviti kak shod na čast „Mhotu“. Shod sam bi se jim najprej ne posrečil, zato si mogoče mislijo društvo „Naprej“ in njega privrženci, da je boljše združiti dulce cum utili. — Bodi že tako ali tako, možje, ki ste dobre volje, pozor!

Izjava. — Podpisanec, Andrej Lutman, župan v Št. Andrežu, odločno protestiram proti agitaciji, ki jo uprizarja na novo se snujoča „agrarna stranka“ z mojim imenom, ter izjavljam, da nisem pripadnik političnih teženj omenjene stranke. Vse nasprotne trditve proglašam kot lažnjive.

V Št. Andrežu, 23. aprila 1907.

Andrej Lutman,
župan.

— Grozna nesreča. — Včeraj ob 1/23 popoldne se je zgodila grozna nesreča v mestni jami, kjer kopljejo pesek na cesti Ponte nuovo. Zasulo je osem delavcev. Pet je mrtvih, eden težko ranjen, dva lahko ranjena. Pri kopanju se je udrla nanje peščena stena in jih zagrebla. Mrtvi so sledeči: Štefan Terčič, star 51 let, doma iz Šempasa in stanujoč na gradu; Andrej Lašič 58 let star doma iz Vrtojbe, stanujoč v Št. Andrežu; Romito Onofrio, 17 letni sin podjetnika iz Kalabrije; 22 letni Blažič iz Kronberga, čigar oče je bil težko ranjen in so mu sinoči nogo odrezali. Čujemo, da so danes jutraj izkopali še enega. Žena ga je iskala sinoči do polnoči. Ljudje so govorili, da je zblaznela, a je bila reva vsa obupana. Danes jutraj so ji izkopali moža. Pše se Medvešček in je doma s Podturna. Lahko sta ranjena Mihael Stelazzi iz Kalabrije in Ivan Vizintin iz Gorice. Truplo ponesrečenega Terčiča ni bilo več podobno človeškemu, ampak je bilo vse skupaj kup stlačenega, krvavega mesa in zdrob-

ljenih kosti. Deloma je kriv nesreče podjetnik, ki je izgubil spoleg tega sina deloma pa municipij, ki je delu premalo nadzoroval.

— **Goriška zveza** gospodarskih združenj in društev v Gorici občni zbor se vrši, kakor smo že naznanili, prihodnji ponedeljek ob 10½ uri zjutraj. Zbor se vrši v prostorih zveze, kakor po navadi.

— **Modra galica** — Gumijeve vezi. — „Goriška zveza“ nam sporoča, da ima le malo več vitrija na razpolago. Kdor ga misli še vzeti, naj se požuri. Cena angleškemu vitriolu 79 K, ameriškemu 78 K za 100 kg.

Istočasno nam poroča Zveza, da ima na razpolago članom gumijeve vezi (lastike) garantirano najboljšo kakovosti.

— **Poročil se je** 24. t. m. v Sv. Križu gosp. Dragotin Črnigoj urar in knjigovez na Cesti, z gđ. Marico Brbuč, bivšo pošto upraviteljo v Črničah. Oba sta iz dobro znanih rodoljubnih družin, kar se je pokazalo tudi v dejanju, da so nabrali na svatovski 23 K za Gregorčičev spomenik. Bilo srečno.

— **Smrt oglarja**. — Ponesrečil se je v ročinskih delih pri Ročinju neki ogljar s Trnovca. Pri ogljarskem delu ga je veja drevesa, katero je posekal, vrgla v prepad kakih 30 m globoko. Ostal je na mestu mrtel. Star je 39 let in zapušča 8 neposrednih otrok.

— **Skrivnostni mrtvič**. Poroča se, da so štirje vojaki iz Trsta v Vipavo na cesti blizu Šanjela našli mrtvega kmeta. Blizu tam je stal voz sena brez voznika. Stvar so naznanili orožnikom.

Društva.

— **„Slovenska Čitalnica“** v Dornbergu priredi v nedeljo 5. maja plesni venček, pri katerem svira vojaški orkester iz Gorice.

— **Tamburaško društvo „Št. Andrež“** v Št. Andrežu prične z rednimi vajami 2. maja.

Kemija v kuhinji. Nekoliko poznanja kemije v kuhinji je tudi potrebno, kajti s pomočjo kemije se lahko vsako prepriča, da je »Ceres« jedilna mast najpodobnejša pravemu maslu in drugim naravnim mastom. Kdor bi hotel kemično preskusiti imenovano jedilno mast, bi se takoj prepričal da se ista ne da ponarediti, ter pomesti z drugimi škodljivimi mastmi, ter da je tudi prav lahko prebavljiva. To je ravno glavna lastnost jedilne masti »Ceres«, ko je dobila pripoznanje tudi od najboljših zdravnikov.

Pomladi se vse veseli. Marsikateri bolnik se nadeja da bode v pomladi zopet ozdravil. So pa tudi taki, ki v pomladi zavzete jedi težko prebavljajo za take je najbolje, ako uživajo jedi obeljene z jedilno mastjo »Ceres« ki je, kakor izkušnja uči najprebavljajoča in se ne da ponarejati s primesjo škodljivih masti. Izdelovanje imenovane masti se nahaja jako strogo pod oblastveno kontrolo.

Peter Lukman

krojaški mojster

v Gorici — ulica sv. Antona 1 — v Gorici naznanja, da ima dobro urejeno krojačnico, ter se sl. občinstvu v mestu in na deželi priporoča za mnogobrojna naročila.

Rastlinska mast

„CERES“

ni nikak surogat.

Rastlinska mast CERES se iztiskava v naših laboratorijih iz osušenih orehovih zrn.

Rastlinska mast CERES nudi največje jamstvo za snaznost.

NB. Razpisujemo natečaj za mast Ceres, pri katerem lahko vsaka gospodinja dobi do 5000 K. Pojasnila se dobe pri vsakem boljšem trgovcu.

Georg Schicht A.-G.
Oddelek : Laborat. redilnih hranil Ceres.

Izvrstno pecivo

priporoča spoštovanim meščanom in okoličanom pekovski mojster

JAKOB BRATUŠ

v Gorici Šolska ulica št. 6.

V zalogi ima in prodaja moko prve vrste z Majdičevega mlina.

Trst Corso 4 **M. Gál** Gorica Corso Verdi 45

Elastični ovitki

črni ali rdeči za trtne cepiče

I.a vrsta K 25.50 } za kilogram.
II.a vrsta „ 23.50 }

Pošilja se tudi na deželo po poštne povzetju.

„Flox“

je fotografiski aparat s katerim lahko vsak brez znanstva fotografira. Aparat dogotavlja podobo (sliko) v 5 krat 7 cm in stane z celo elegantno kompletno opremo in pojasnilom samo 6 K. Pošilja po poštne povzetju

H. Weis, Dunaj
XIV/3 Sechsstr.

Anton Kuštrin,

trgovec v Gorici

Gospodsk. ulica št. 25

priporoča častiti duhovščini in slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino jedilnega blaga n. vr. kavo Santos, Sandomingo, Java, Ceylon. Portoriko itd. Olje: Lucca, St. Angelo, Korfu, istrsko in dalmatinsko. Petrolej v zaboju. Sladkor razne vrste. Moko št. 0, 1, 2, 3, 4, 5. Več vrst riža. Miljsveče prve in druge vrste, namreč ob ½ kila in od enega funta. Testenine iz tvornice Žnidaršič & Valenčič. Zveplenke družbe sv. Cirila in Metoda. Moka iz Majdičevega mlina iz Kranja in iz Jochmann-ovega v Ajdovščini. Vse blago prve vrste.

Krojaški mojster

VIDROJIC

V Gorici, pod Kostanjevico št. 10, se priploča slavnemu občinstvu in č. duhovščini v mestu in na deželi za obila naročila. Posebno se priporoča za izdelovanje talarjev.

Ant. Obidič

čevljar

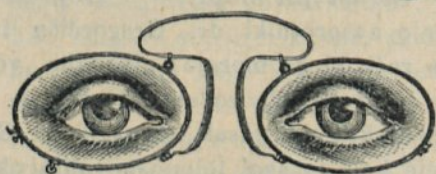
v Semenški ulici 1

v Gorici

priporoča se za raznovrstna naročila po meri za gospe in gospode.

Naročila se izvršuje hitro.

Pozor!

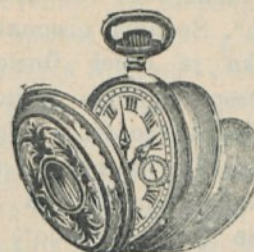
Edino naš rojak v Gorici, optikar

I. Primožič,

v ulici Vetturini št. 3

ma veliko zalogo optičnih izdelkov, kakor: Raznovrstna očala, zlata in iz nikla, stekla iz kristala, v vseh številkih. V zalogi ima razne toplotere, daljnogled, barometre, mikroskope, vage za vino, za žganje, za špirit, livele za zidarje, mizarje po najnižji ceni.

Izvršuje vsakovrstne poprave in iste dostavlja na dom.

Velika
iznajba.

Samo 2 gld. 55 kr velja

ravnokar iznajdena nikel rem. žepna ura z znamko System-Roskopf Pat., ki teče 36 ur, z minutnim kazalom, bliščeča, lepa in natančno ideoča s 3-letno garancijo. (Eleg. urna verižica in 5 nakitov se zastoj pridene).

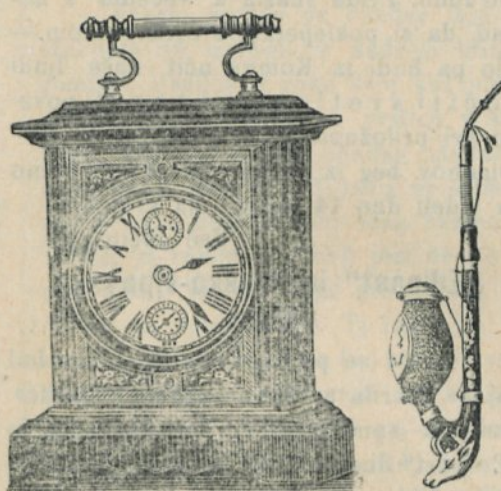
Ako ura ne ugaja, se denar vrne in je vsak rizik izključen. Pošilja se le proti povzetju, ali naprej poslanemu denarju.

M. J. Holzer's Wwe
Marie Holzer

Uhren und Goldwaren-Fabriks-Niederlage en gross, Krakau Oest. Dietelsg. 73, St. Sebastiansgasse 26.

Zalagatelj c. kr. državnih uradnikov. Ilustrovani cenik ur, verižic, zlatih, srebrnih in China srebrnih izdelkov, kakor tudi raznih godal na strojev gratis in franko.

Zastopniki se iščejo.
Slične anocene so ponarejene.

Budilka

v finem nikel-okvirju garant. dobroidoča, lep okras za sobo stane 1 kom. K 7.50.

ako se naroči oboje, ali pa več komadov skupaj pošlje poštne prosto. Pošilja po povzetju

Siegfried Jellinek,

Wien XII 2 Gierstergasse 230

Lovska pipa rezljana iz lesa, znotraj iz porcelana cena za komad K 2.20.

6 modernih kravat ali zavratnic (ali tudi 3 kravate in 3 zavratnice) za 3 K. 6 kosov finega raznega blaga za 4 K pošilja po poštne povzetju

Fr. Steiner

Dunaj

II/3 Krafftgasse 64/4

Zamena je dovoljena.

Dojilka (baja)

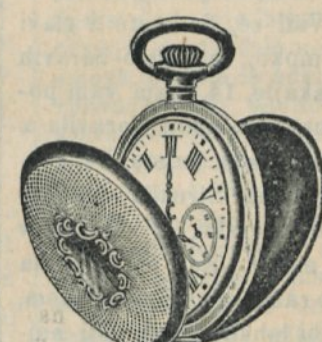
popolnoma zdrava in mlada, večša slovenskega in nemškega jezika bi rada vstopila h kaki poštne družini.

Absolv.

trgov. akademik

išče službe.

Št. 17. Ljubljana. Poste restante.

Goldin ank. rem. ura, sistem „Roskopf“

patent z dvema močno in lepo graviranimi pokrovi, bela email cifrenica, s pozlačenim hrbtom in kazali, v kamnih vrteče se švicarsko ankično urno kolesje za

K 9.50

pošilja po poštne povzetju tovarna ur

Heinrich Weiss,

Dunaj XIV/3, Sechshausstrasse 5 14.

Naznanilo.

Čast mi je naznaniti slavnemu občinstvu, da prevzamem s 1. majem t. l. hotel in restavracijo

„Pri zlatem jelenu.“

Glavno skrb bom obračal na to, da bodem točil zmiraj le izvrstna vina in pivo ter skrbel za dobra in tečna jedila. Za p. n. tuje so na razpolago čedne in udobne sobe.

Za blagohotni obisk se toplo priporoča spoštovanjem

A. Dekleva

hotelir in restavrat.

Centralna posojilnica

registrovana zadruga v Gorici, ulica Vetturini št. 9.

Posojuje svojim članom od 1. novembra 1905

na mesečna odplačila v petih letih

in sicer v obrokih, ki znašajo z obrestmi vred, za vsakih 100 K glavnice 2 K na mesec.

Posojuje svojim članom od 1. januarja 1907

na menice po 6%, na vknjižbo po 5½%

Obrestna mera za hranilne vloge je nespremenjena.

Politični katekizem za volivce katoliško-narodne stranke na Goriškem.

I. Splošna načela.

1. VOLIVEC, KAJ IMAŠ OPRAVITI V POLITIKI?

Mnogi volivci pravijo: „Meni politika nič mari; zaradi mene ne bo ne boljše ne slabše v državi: brez mene vseeno opravijo...“ Dragi moj preudari le naslednje misli! Ti imaš pravo voliti poslance v državni in deželni zbor. Poslanci pa potem v **tvojem imenu** izvršujejo važno politično oblast: delajo namreč postavbe, po katerih se mora vladati vsa Avstrija, ali pa vsaj naša goriška dežela. Kakršni so poslanci, take bodo postavbe od njih sklenjene. Ti torej, ki imaš pravico voliti, imaš obenem s tisoči drugih ključ do dobrih ali slabih postav v državi in deželi.

Vsi državljani tedaj, ki so volivci, imajo silno imenitno politično pravico in nalogo. Od volivcev je odvisno, ali so državni in deželni poslanci krščanski ali protikrščanski, ljudstvu prijazni ali sovražni: od poslancev je zopet odvisno, ali je vlada in njena politika v državi in deželi krščanska ali cerkvi sovražna, kmečkemu in delavskemu stanu v prid ali v škodo. Prav pravi prevz. nadškof goriški v zadnjem pastirskem listu: „Zdaj smo na pragu velikih dogodkov. Taka bo naše domovine prihodnost, kakršni bodo poslanci. Zatorej naj vsak katoličan voli po svoji vesti.“

2. ALI IMAŠ TI KAKŠEN DOBIČEK ALI ŠKODO OD DOBRE ALI SLABE POLI- TIKE POSLANCEV?

Pravi kdo: „Saj nimam nobenega dobička, naj je poslanec dober ali slab. Zato me volitev nič ne briga; to naj opravijo gospodje med seboj.“

Dragi moj, pogledaj le nekatere predmete, ki jih v **tvojem imenu** odločujejo izvoljeni poslanci, pa boš videl, da imaš od njih lahko veliko škodo ali pa dobiček.

a. Poslanci dovoljujejo vladi davke in naklade na davke. Država mora imeti denar, da zdrži reč, sodnije, šole, urade, da deli podpore prizadetim po ujmah itd. A reč poslancev je, da vladi dovolje potrebnih davke in da določijo, kje in od koga naj terja davke. Dozdaj so imeli v državnem zboru večino poslanci bogatih stanov, a po novi volivni reformi bodo v večini zastopniki delavskih stanov: kmetov, rokodelcev, obrtnikov, tovarniških delavcev itd. Upati je torej prav v davčni politiki od novega državnega zbora mnogo olajšav za delavske stanove, ako bodo ti s svojimi glasovi poslali v državni zbor zastopnike, ki bodo imeli razum in voljo, pomagati jim.

b. Državni poslanci dovoljujejo državi vojake; oni določujejo koliko vojakov se ima vsako leto nabrati, pod katerimi pogoji se mladenič vojašine oprosti. — Tudi v vojaških dolžnostih, ki tako teže kmečki stan, upamo po novem državnem zboru olajšav, zlasti dveletne vojaške službe;

c. Državni in deželni poslanci imajo važno besedo pri tem, kakšni naj bodo uradniki, ki skrbijo za blaginjo ljudstva, in kako naj občujejo z ljudmi.

d. Državni in deželni poslanci morajo s pravičnimi postavami braniti pravice posameznikov in družb; zlasti morajo zavarovati pravice šibkejših proti močnejšim. Od novega državnega zbora, izvoljenega po ljudski volji, pričakujemo postav v brambo kmečkemu in delavskemu stanu, ker bodo zdaj njihovi zastopniki v večini proti zastopnikom drugih stanov.

e. Državni in deželni poslanci morajo z modrimi zakoni pospeševati blaginjo posameznih stanov v državi, tako kmečkemu, obrtnemu, trgovskega, delavskega stanu. O tem bomo več govorili, ko bomo razvijali program katoliške narodne stranke.

Poslancev mora biti skrb tudi duševni blagor državljanov. Sem spadajo bramba materinega je-

zika slovenskega, skrb za šole in splošno omiko, zlasti tudi varstvo verske in cerkvene svobode, ki jo hočejo brezverci zadušiti. O vseh teh točkah bo govor v programu katoliško narodne stranke.

Volivec, ali spoznaš da ti naredi poslanec, ki bi delal v teh vprašanih proti tvojim težnjam, velikansko škodo? Ali ne boš vprašal kandidata, ki se ti ponuja, kaj misli o vseh naštetih rečeh in kako bo v njih postopal v državnem ali deželnem zboru? Ali ne boš z vso močjo in v nemom nastopil za kandidata, o katerem si prepričan, da bo v naštetih in drugih rečeh pospeševal tvojo korist?

3. POLITIČNA STRANKA, KI TI PRIPO- ROČA KANDIDATA, TI JE POROK ZA NJEVOVO KAKOVOST IN ZA NJEVOVO BODOČE DELO.

Porече kdo: „Kako naj pozvem od kandidatov, ki se mi ponujajo, kako vsak od njih misli o naštetih rečeh? In kdo me zagotovi, da bo res izvrševal v državnem zboru, kar mi zdaj doma obeta? Nekaj kandidatov se poznam ne, ker jih nikoli nisem videl.“

Odgovarjam ti: Dovolj je, da poznaš politično stranko, ki ti priporoča kandidate, ko bi tudi kandidate osebe ne poznal. Ako zaupaš stranki, lahko zaupaš tudi poslancu, ki ga stranka ščiti. — Kako to? Poslanci v državnem ali deželnem zboru ne delajo vsak zase brez ozira na druge, ampak družijo se tisti, ki imajo enake cilje, v večje ali manjše skupine, ki jim pravimo „klubi“. V enem klubu so torej zbrani poslanci, zastopajoči volivce, ki imajo enako prepričanje in enake ali podobne potrebe. Drugače pravimo krajše: v enem klubu so zbrani poslanci ene ali več sorodnih političnih strank. Kar hoče en poslanec doseči pri vladi za svoje volivce, za tisto se zavzame vsa stranka, kijej pripada poslanec. In tudi vlada, kadar hoče kaj novega vpeljati, ne vpraša posameznih poslancev, marveč le stranke, če so zadovoljne. Le močne politične stranke imajo vpliv na vlado in lahko veliko koristijo svojim volivcem. Zato je poslanec ki nima za seboj močne stranke, pri vladi brez pomena. Ali razumeš zdaj, da je v politiki stranka veliko večjega pomena, nego oseba tega ali onega poslanca. Stranka ima veljavo, posamezni poslanec njene. — Poslanec pa mora delati po navodilu stranke.

4. Iz tega pa sledi za te imeniten nauk: PRED VSEM TI TREBA SPOZNATI PO- LITIČNE STRANKE, KI TI PRIPOROČAJO KANDIDATE.

Poslanec bo moral delati, kakor bo zahtevala stranka, ki ga pošlje v državni ali deželni zbor. Ako hoče kaj doseči pri vladi, se bo moral opirati na tovariše poslance iste stranke, s katerimi bo skupaj v klubu. Zatorej mora pамет volivec najprej vprašati: Kaj misli politična stranka o rečeh, ki se tičejo moje koristi ali škode? Kako je stranka dozdaj delala v teh vprašanih? Ali ima stranka potrebno politično moč, da bo dosegla, kar obeta? Ali so voditelji stranke tako pošteni, da lahko verjamem njih obljubam? — Tak premislek je potreben. Ni res, da pri volitvah gre za osebo, ne; pri volitvah gre za stranke. Ko voliš kandidate, s tem v prvi vrsti voliš politično stranko, ki jo predstavlja kandidat. In svoje upanje na politično korist staviš v prvi vrsti na stranko, ne na posameznega poslanca.

5. POLITIČNO DELO SE VRŠI PO STRANKAH, POLITIČNI BOJI SE VO- JUJEJO MED STRANKAMI, NE MED POSAMEZNIMI POSLANSKI.

Kmetje, delavci in obrtniki pričakujejo od postavodajalnih zborov varstva in pospeševanja svojih koristi; narod slovenski upa od njih brambe svojih narodnih pravic; zlasti verni katoličani se zanašajo, da bodo od nas voljeni poslanci ščitili versko svobodo:

zato treba dvojega:

1. da se stranka, ki hoče naše pomoči ob volitvi odločno izjavi, za naše gmotne in duševne koristi;

2. da se nato vsi složno oklenemo svoje stranke.

Volivci imajo pravico, zahtevati od politične stranke, ki računa na nje, da jim razloži svoj program. Ravno tako pa volivcem zdrava pamet velevala, naj se svoje stranke oklenejo in zvesto drže. Vedno cepljenje v nove stranke le slabi moč ljudstva. Ravno tako zadržujejo napredek ljudske moči oni brez briž-

neži in kimovci, ki so prenemarni da bi se posluževali političnih pravic. Prav pravi prevz. nadškof z ozirom na versko vojno, ki se vrši v politiki med krščanskimi in liberalnimi strankami: „Kdor v tem svetem boju zaostane ali roke križem drži in le radovedno gleda, je izdajavec katoliške stvari.“ (Past. list 1907.) Ravno tako lahko rečemo z ozirom na boj za koristi delavskih stanov: „Kdor le od daleč gleda in roke križem drži, je izdajavec delavske stvari“ itd.

6. FRAZA: „JAZ SEM NAD STRANKAMI“, JE SRAMOTNA ZA VSAKEGA ZAVED- NEGA MOŽA; NARAVNOSTI BREZVESTNA JE PA DANDANES ZA KATOLIČANA.

Vsak veren in zaveden Slovenec mora dandanes biti pristaštiste politične stranke, ki ima v svojem programu: **versko svobodo, varstvo in pospeševanje delavskih stanov, brambo slovenske narodnosti.** Izmed različnih političnih strank med goriškimi Slovenci ima edino „Slogina“ kat.-narodna stranka program, ki odgovarja tem zahtevam. Ta program si v sledečem bliže ogledamo in ga bomo primerjali s programom liberalne stranke, tu pa tam tudi s programom socialnih demokratov. Sproti se bomo ozirali tudi na sorodne politične stranke po drugih deželah in v hrvatskem primorju, ker bodo zastopniki krščanskih jugoslovanskih strank tudi v bodoče v državnem zboru imeli skupen klub, kakor so ga imeli do zdaj.

II.

Program kat.-nar. stranke.

1. KATERA STRANKA IMA STARE PRA- VICE MED SLOVENCIM NA GORIŠKEM?

Stare pravice med nami ima „katoliška-narodna stranka“. Ona ima za geslo in vodilo zlate besede: „Vse za vero, dom, cesarja“. Odkar se je začelo slovensko ljudstvo na Goriškem udeleževati političnega življenja, je vedno branilo:

1. svojo vero, ki jo je podedovalo od častiljivih prednikov;
2. svoj dom, t. j. domačo zemljo, ki so jo nam zapustili stariši in slovenski jezik, ki so ga govorili naši predniki;
3. Naše ljudstvo je bilo vselej zvesto cesarju, ki je po zgodovinski pravi vladar našemu narodu. Kdo je postal nezvest temu programu naših prednikov? Kdo je od njega odpadel? Liberalci so odpadli, ki so zatajili vero. Socialni demokrati so odpadli, ki zametujejo vero, domovino in cesarja.

2. ALI JE GESLO: „VSE ZA VERO, DOM, CESARJA“, ŠE PRIMERNO NAŠEMU ČASU?

Liberalci in socialni demokrat pravijo, da je program kat.-nar. stranke zastarel. Pravijo, da so dandanes nastale nove potrebe, ki jim ni pomagati po programu ki brani vero, domovino in zvetob vladarju. Zato, pravijo, treba novih, modernih programov in strank. Kot nove rešilne stranke se vsiljujejo liberalci, ki so brez vere, domovine in cesarja. — A pristaši kat.-nar. stranke trdimo: Tudi dandanes je, kakor vselej, neobhodno potrebno Slovence, da čuvajo stare svetinje: svobodo katoliške vere, slovensko domovino in zvestobo avstrijskemu cesarju.

A.

CERKVENO POLITIČNI PROGRAM.

3. ZAKAJ ČUVAMO SVOBODO VERE?

Katoliška vera, ki jo je Kristus učil, nam je luč na potu zemeljskega življenja ter nas vodi v srečno večnost. Prepričani smo o resnici te božje vere ter nepremakljivo trdno stojimo v upanju na večno življenje. — Kat.-nar. stranka ne vleče vere v politične boje, marveč k temu jo silijo nasprotniki: liberalci in socialni demokrati. Ti zanašajo svoje slepo sovraštvo zoper vero in cerkev na politično polje, a tukaj najdejo kat.-nar. stranko pripravljeno na odpor. Dandanes treba bolj kot kdaj poprej ščititi svobodo krščanske vere in cerkve, ker sovražniki napadajo eno versko ustanovo za drugo. Pri nas so naperili boj v prvi vrsti nerazdružnosti sv. zakona in proti krščanskemu nauku v šoli. Zahtevamo razporoko in svobodno šolo. Ali so le prvi koraki; zadnji cilj liberalcev je, privedi tudi Avstrijo do francoskih razmer. Kat.-nar. stranka mora torej stati na braniku za svobodo vere.

4. ALI JE LIBERALNA STRANKA NA GO- RIŠKEM RES ZAVRGLA VERO?

Da tako je storila! Na shodu liberalne stranke dne 24. jan. t. l. je vprašal njen voditelj dr. Treo: „Je-li pametno proti takim nasprotnikom bojevati se na podlagi politično-verske organizacije?“ Isti govornik se je na imenovanem organizacijskem shodu strankinih zaupnikov norčeval iz pobožnosti slovenskega ljudstva. Rekel je: „(Lahi) bi še velik del svojih lastnih odpustkovan prav po ceni prepustili in gotovo binam brez posebno odločne zahteve naših deželnih in državnih poslancev priznali gorak prostorček na onem svetu.“ (Nar. napr. str. na Gor. stran 23.) — Kdo ne ve povrh tega, kako brezvestno napada glasilo liberalne stranke „Soča“ in „Primorac“ vero in njene ustanove, zlasti škola in duhovščino? Liberalna stranka na Goriškem je torej brezverska in sovražnica vere.

5. ALI JE LIBERALNA STRANKA NA GORIŠKEM SPREJELA V SVOJ PROGRAM TUDI SVOBODNO ŠOLO IN RAZPOROKO?

Brezverske stranke v Avstriji, ki jih vodijo framasoni, so se lotili, da podedejo glavne stebre verskega življenja in krščanske bodočnosti avstrijskih narodov: **zakrament sv. zakona in versko vzgojo mladine.** Zahtevajo torej **razporoko**, t. j. da se sme veljavno sklenjen zakon zopet razdreti, in **svobodno šolo**, t. j. šolo brez krščanskega nauka in brez ozira na vsako vero. Vprašamo: Ali je tudi goriška liberalna stranka v družbi političnih strank, ki stavijo take protikrščanske zahteve?

Da! In dokažemo! Glede „svobodne šole“ beremo v brošuri: „Narodno-napredna stranka na Goriškem“ stran 33: „(Straka) zahteva svobodno šolo.“ In da je to res ona „svobodna šola“ v liberalnem smislu je razlagal A. Gabršček, ko je govoril k dotični točki programa: „Zahteva svobodne šole je v programu vseh svobodomiselnih in naprednih strank... Naše stremjenje teži za idealom, naj vsak narod skrbi za svoja kulturna ognjišča po svoji volji „neodvisno od države in konfesije“, t. j. neodvisno od vere.“

Za razporoko je glasilo goriške liberalne stranke „Soča“ s „Primorcem“ agitrala v dolgih člankih, tako, da se le že mnogim liberalcem grdo zdelo.

6. KAKŠNE KONČNE NAMENE IMAJO LIBERALCI?

Naši liberalci na Goriškem niso osamljeni. Le člensko v veliki liberalno-framasonski verigi, ki oklepa vso Evropo. Končni cilj naših liberalcev je pa ta, da bi tudi pri nas prišlo do francoskih razmer. Saj so naši liberalni časniki dovolj očitno kazali svoje veselje nad početjem francoskih framasonov ter izražali željo, da bi kmalu tudi pri nas od tega prišlo. Naši liberalci v Avstriji hočejo hoditi po isti poti, kakor oni na Francoskem. Tudi tam so pričeli s tem, da so najprej oskrnili svetost zakona ter prepodili vero iz šole. Ko se jim je s pomočjo sleparskih fraz to posrečilo, so storili nadaljni korak in izgnali cerkvene redove. Ko se jim je to posrečilo, so uveljavili to, kar imenujejo „ločitev cerkve od države“, kar pa v resnici ni druga, nego nasilno lopovsko preganjanje cerkve. Cerkev so popolnoma oropali, župnike pregnali iz župnišč, škofo iz škofij. Vzeli so vernikom cerkve in cerkveno upravo. Tolpe vojakov in žandarjev so na povelje vlade vdirale v cerkve in silo delale duhovnikom in vernikom Tako je tekla v cerkvah nedolžna kri vernega ljudstva. Zdaj je mnogo cerkva zaprtih, na tisoče vernikov brez duhovske pomoči, niti umirajoči ne dobe zadnje tolažbe, ker je strast ljudskih sovražnikov pregnala duhovnike iz župnij.

Take razmere pa hvalijo slovenski liberalci v svojih glasilih ter proglašajo kot svoj cilj, da se morajo tudi pri nas ustvariti podobne protiverske postavbe kakor na Francoskem. Pravijo, da je to „verska svoboda“.

Tudi naši liberalci so na svojem letošnjem organizacijskem shodu izjavili, da se bodo postavili nasproti hierarhiji, t. j. nasproti papežu in škofom kakor „zavedna vojska“. (Gl. Nar.-napr. stranka na Goriškem str. 30.)

Katoliško slovensko ljudstvo mora imeti proti takim nakanam naših liberalcev le en odgovor: „**Nikdar ne sme pri nas priti do francoskih razmer!**“ Zato pa stojmo ob volitvi vsi za kat.-nar. stranko, ki bo ščitila pravo svobodo vere in vesti!

B.

SOCIALNI PROGRAM.

7. ZAKAJ ČUVAMO „DOM“?

S to besedo je naznačen narodni in socialni program stranke. „Dom“ je očetna hiša, je podedovano ali kupljeno zemljišče ali druga lastnina, od katere se posestnik živi. Kat.-narodna stranka hoče vsakemu čuvati njegov dom t. j. pred vsem lastninsko pravico do tega, kar je njegovo. To treba povdarjati proti socialnim demokratom, ki zahtevajo, naj bi se posestnikom vzelo, kar je njihovo. — Kat.-narodna stranka hoče nadalje izboljšati stanje kmetov, zemljskih posestnikov, da bodo lažje ohranili svoj dom. — Mnogi pa nimajo ležega posestva, ki bi jih živilo, marveč žive od obrti ali trgovine. Tudi interese trgovcev, obrtnikov in tovarniških delavcev je sprejela kat.-narodna stranka v svoj program.

Kat.-narodna stranka je prepričana, da našo skupno slovensko domovino najizdatniše čuvana na ta način, ako slovenskemu kmetu, obrtniku, delavcu, trgovcu čuva njegove pravice ter pospešuje njegovo blagostanje.

a. Za kmečki stan.

Velika večina slovenskega naroda sestaja iz kmečkega ljudstva. Zato morajo slovenske ljudske stranke v prvi vrsti stati za kmečke koristi. Tako hoče delati kat.-narodna stranka po svojih zastopnikih v državnem in deželnem zboru. In da je stranki resno z obljubo, lahko vsak preudaren mož spozna iz dosedanjega strankinega delovanja. Kolikor je imela s sorodnimi strankami moči, rabila jih je vestno v prosep slovenskega kmeta. A upravičeno je upanje, da bo v novem državnem zboru, voljenem na pravičnejši podlagi, mogoče uspešneje nego doslej delati za napredek kmečkega stanu. Kršćanski jugoslovanski poslanci, ki bodo na Dunaju vzajemno postopali, imajo zlasti sledeče točke pred očmi:

Olajšati treba kmetu javna in zasebna bremena. Zemljita davčna prenova mora zvaliti večji del davkov na premožnejše sloje. — Država mora pomagati, da se razbremenijo kmečki domovi od prevelikih dolgov.

Potom modro urejene in od države podpirane organizacije je skrbeti za to, da kmetovalec po najnižji mogoči ceni dobi kmetijske potrebščine, a nasprotno svoje pridelke proda za tisto najboljšo ceno, ki je utemeljena v resničnih naravnih tržnih razmerah.

Pametna carinska politika mora dati ceni kmetijskih pridelkov potrebno varstvo. Kat.-narodni poslanci se bodo v družbi svojih tovarišev z vsemi močmi potegovali za to, da se po naši deželi izpeljejo potrebne ceste in železnice. Posebno pozornost je treba obračati na našo živinorejo, ki je zadnja leta pvtala boljši vir dohodkov za kmeta.

Urediti se mora zavarovanje proti ognju in drugim elementarnim neugodam tako, da se zavarovanje izroči izključno deželam.

Vojaške postave se morajo predeleti v prid kmetu: službena doba se mora znižati na dve leti; ob času velikega poljskega dela se mora kmečkim sinovom dati dopust; glede oprostitve kmečkih sinov od vojaške službe se mora uvesti kmečkim potrebam prijaznejše postopanje.

b. Za delavski stan.

Organizacija delavskega stanu v naši deželi je še zelo zaostala. Kar pa je organizacije že izvršene, se večinoma tesno oklepa kat.-narodne stranke. Zato bo stranka pomagala delavstvu, da se organizira tudi tam, kjer se to še ni zgodilo. In s temi organizacijami bo naša politična stranka ostala v najtesnejšem stiku in sporazumljenju ter odločno zastopala njihove upravičene težnje.

Delavstvo kat.-narodni stranki brez dvoma zaupa, zakaj strankin program je oni, ki so ga zasnovali slovenski kat. shodi. In ta program je skozi in skozi demokratičen. Kat.-narodna stranka se nikoli ni bratila z buržoazijskimi strankami, ampak le z demokratičnimi, tako zlasti s Slovensko ljudsko Stranko na Kranjskem, ki je naši najbližja. V zvezi s istimi strankami ostane tudi v prihodnje ter bo odtod črpala moč, da bo mogla doseči resničnih koristi za kmeta, delavca in obrtnika.

8. LIBERALNA STRANKA IN KMEČJE IN DELAVCI.

Liberalci še nikoli niso bili prijatelji kmetu in delavcu, najmanj pa na Slovenskem. Liberalne stranke so po-

ponajveč sestavljene iz uradnikov, učiteljev, krčmarjev in od takih, ki so po njih zapeljani. Če je po deželi kje kakšen oderuh, gotovo je pristal liberalne stranke. To vse tudi razločno povedo glasila in voditelji liberalcev. „Slovenski Narod“ v Ljubljani je pred kratkim pisal, da je liberalna stranka buržoazijska stranka, t. j. gosposka stranka. Ni še dolgo od tega, kar je isti liberalni časnik izjavljal, da je liberalna stranka zastopnica kapitala, t. j. bogatašev. Kaj čuda torej, če so voditelji goriških liberalcev tudi istega mnenja. Pred leti je izrekel dr. Tuma, da kmetu ni več pomagati, in isto je letos ponovil v pričo socialnih demokratov Gabršček, češ, da slovenskemu narodu ni iskati rešitve v kmečkem stanu. —

Seveda zdaj ob volitvah hočejo liberalci zatajiti svoje sovraštvo do ljudstva kakor zatajujejo svoje brezverstvo. Zda se delajo silno pobožne in velike prijatelje ljudstva, a to je hianavščina, ki jo vsakdo lahko otipa.

Omenimo le še, kako zagrizeno so liberalci napadali združne organizme, zlasti na Kranjskem, a tudi pri nas.

Vsem je še v spominu postopanje liberalcev proti „Krojaški zadrugi“.

C.

DRŽAVNOPRAVNI PROGRAM.

9. ZAKAJ ČUVAMO ZVEŠZBO CESARJU?

Avstrijski cesar je po zgodovinskem pravu vladar Slovincem. Naš narod je bil vselej zvest svojemu cesarju ter je to dokazal na mnogih bojiščih. — Zvestoba do vladarja je Slovincem lastna, a močna Avstrija je tudi potrebna za obstanek našega naroda. Mi smo zaklinjeni med mogočne sode: Lahe, Nemce in Mažare. Le če nas ščiti pravična Avstrija, mogoče nam je obstati proti premoči sovražnih sosedov. Avstrija dozda res ni bila povsem pravična slovenskim narodom, a ti imajo v naši državi pogoje, da si z združenimi močmi priboré vse politične narodne pravice. In res je po novi volivni reformi Slovanom zagotovljen odločilen vpliv na avstrijsko vladu. Tako že politična razsodnost Slovencev, da čuvamo zvestobo Avstriji in njenemu vladarju. Tudi Slovincem velja, kar je Palacky dejal Čehom: „Ako bi Avstrije ne bilo, morali bi jo ustanoviti.“ Zvestoba vladarju je torej po pravici v programu kat.-narodne stranke.

10. V DRŽAVNO-PRAVNIH VPAŠANJH BO KAT.-NARODNA STRANKA VEDNO SZALA ZA KORISČU KMEČKEGA STANU.

V središču političnega položaja stoji vprašanje o razmerju Avstrije do Ogerske. Načelo kat.-narodne stranke je izraženo v kratkih besedah: Ako je mogoča poštena pogodba, ki zagotovi pravice in koristi Avstrije, zlasti kmetov in obrtnikov — dobro — sicer pa naj nastopi popolna ločitev.

11. KAT.-NARODNA STRANKA JE SZROGO NARODNA IN DEMOKRATIČNA.

Kakor doslej se hoče tudi v bodoče z vsemi močmi boriti za popolno enakopravnost slovenskega jezika v naši državi. Ošabnemu preziranjju našega jezika v šoli, v uradu in v javnem življenju mora biti konec. Kat.-narodna stranka se bo družila s sorodnimi krščanskimi strankami iz vseh slovenskih dežel v močno vse-slovensko stranko ter bo kot taka stala na braniku za narodne pravice našega ljudstva.

12. Kat.-narodna stranka hoče pospeševati demokratični razvoj naše države zlasti s tem DA SE ČIMDALJE BOLJ RAZŠIRIJO IN UVRDIJO PRAVICE LJUDSZVA NASPOZI OBLASCI IN URADNIŠTVU.

Povzdigniti je treba pomen in moč občine, tako da se razširi občinska samouprava. Za izvrševanje prenešenega delokroga mora država občini plačati odškodnino.

Stariši morajo dobiti odločilen vpliv na šolo, ki more le na podlagi sloge in sporazumljenja med voditelji in učitelji uspešno odgojevati mladino.

13. SZALIŠČE LIBERALCEV v državno-pravnih zadevah JE LJUDSZVU SOVRRAŽNO.

Najvažnejše politično vprašanje, ki se je zadnji čas reševalo, je bil zakon o splošni in enaki volivni pravici. Slovenski liberalci v državnem zboru so igrali to žalosno ulogo, da so nasprotniki splošni in enaki volivni pravici. Oni so bili res najbolj nazadnjaška slovensha stranka.

14. KAT.-NARODNA STRANKA JE RES SVOBODOMISELNA,

t. j. ona hoče pravo prostost, namreč prostost za vsakogar, ne pa le za nekatere, ki naj bi smeli druge tlačiti. Mi pa nočemo neomejene prostosti, ki ni drugega kot razbrzdanost. Kako so pa liberalci svobodomiselní?

V programu narodno-napredne stranke na Goriškem str. 24 beremo: „Naša (liberalna) stranka je svobodomiselná... Nobene oblasti ne priznamo, ne cerkvene ne posvetne, ki bi imela zavirati ali celo zatirati razsodnost človeškega duha.“ — Kdo drugi se pa boji, da mu bo cerkvena oblast zatirala razsodnost duha, razun brezverec? Vedite, verni Slovenci, da se je liberalna stranka tako proglasila za brezversko-svobodomiselnó in to dne 24. januarja t. l. v Gorici.

Program kat.-narodne stranke ni izmišljen od ene ali druge osebe, ne to je program starega našega političnega društva „Sloge“, ki je v podrobnostih določen in odobren od treh slovenskih katoliških shodov, kjer so tisoč Slovencev manifestirali zanj ter izjavili, da je vizvršitvi tega programa blaginja in napredek slovenskega naroda.

III.

Preteklost in bodočnost.

A.

KDO JE DOSLEJ DELAL?

Liberalci vpijejo, da naša stranka ni ničesar delala. Zato pogledjmo najprej, kaj je storila katoliško-narodna stranka za ljudstvo, oziroma kaj se je storilo z njeno pomočjo.

V Gorici se je ustanovila Centralna posojilnica, ki ima namen le pomagati kmetu, ne pa si pridobivati bogatega rezervnega zaklada.

Ustanovila se je Goriška zveza, ki skrbi za pravilno poslovanje posojilnic in zadrug na deželi. Zveza nakupuje za svoje člane žveplo, modro galico in umetna gnojila našim kmetovalcem po najnižji ceni. Sama pri tem nima nobene dobička.

S pomočjo naših poslancev je rešil dež. zbor tudi vprašanje o deželni norišnici. Dežela plačuje vsako leto v tuje kraje 120.000 K (sto in dvajset tisoč kron!) za svoje umobolne. Za denar bo odslej ostal v deželi.

Ravno po prizadevanju kat.-narodne stranke se je rešilo silno važno vprašanje o pobiranju užitnine. — Kaj to pomeni, povedo številke.

Do l. 1905 je oddajala dežela davščino od piva v zakup zasebnim bogatašem. Za to je dobila 11.000 K na leto. L. 1905 je pobirala v lastni režiiji in dobila 87.000 K, l. 1906 pa celo 160.000 K.

Še lepši uspehi so bili pri pobiranju užitnine od vina in mesa. Do l. 1905 je to pobiranje dajala država v zakup zasebnikom in ni dobivala za to niti 400.000 K. A l. 1905 je sprejela vlastno upravo in dobila za to 582.000 K, torej 182.000 K več! — Še večji dobiček je imela od tega dežela in občine. Poprej je dobivala dežela manj ko 400.000 K pri 100% dokladi a l. 1905 pa 582.000 K, torej 182.000 K čistega dobička! — Istotako so občine l. 1905 dobile od užitnine 174.000 K več!

Država, dežela in občine so dobile l. 1905 celih 508.000 K več ko l. 1904!

Celih 508.000 K imajo dobička davkoplačevalci od prizadevanja naših poslancev! Celih teh 508.000 K je poprej šlo v žepe raznih bogatašev! To so dosegli po velikem prizadevanju poslancev naše stranke!

Omeniti bi bilo deželne trtnice, deželnega hipotečnega zavoda, raznih vodnih uravnav, cest, brezobrestnih posojil, vipavske železnice. Pri vseh teh zadevah so naši poslanci krepko stali na delu in s svojim odločnim in pametnim nastopom dosegli, da se je še marsikaj dobrega storilo za deželo.

In če pogledamo slednjič volivno reformo za državni zbor, po kateri je prišlo ljudstvo do besede in bo odločevalo samo svojo usodo, vidimo, da so bili ravno naši zastopniki, zastopniki krščanskih Slovencev s Primorskega, Štajerskega in Kranjskega, ki so se trudili za pravice ljudstva. Zato čast in hvala jim!

Medtem ko liberalci naši stranki očitajo nedelavnost, pa:

B.

LIBERALCI NISO NIČESAR DELALI.

Resnica je! Liberalci v celem času niso storili ničesar, oni so le skušali razdreti, kar so drugi zidali s trudom. Le pogledjmo!

Liberalni poslanci v državnem zboru so bili veliki lenuhi. Goriški liberalni poslanec je samo enkrat izpregovoril par besed. Navadno ga na Dunaju niso videli. Rajši se je zabaval v Tolminu. Ko pa je ponovno pozvan prišel na Dunaj in izpregovoril, je govoril proti splošni volivni pravici, proti pravicam slovenskega ljudstva. Tak je bil goriški liberalni poslanec! Dr. Tavčar je bil tudi redko na Dunaju. Kadar pa je prišel, je s svojim govorom sramotil slovensko ljudstvo.

Liberalci so bili tudi proti temu, da bi dežela pobirala užitnino! Liberalna „Soča“ je psovala naše poslance s „sleparji“ itd., ko se potegovali za to, da užitnino pobiraj dežela! Z vsó srditostjo so se liberalci temu ustavljali. Zakaj? Zato, ker bi bili dobiček izgubili oni zakupniki, ki so bili sami bogataši in ki jim je bil na čelu slovenski liberalce. Tako delajo liberalci za ljudstvo! A njih namen se niso posrečili. Dosegli so pa toliko, da da užitnine ne pobira dežela sama, ampak država. Če bi vse pobirala dežela, bi bil dobiček še za 100.000 K večji. Ker pa pogodba velja za 10 let, bo dežela izgubila na dobičku ravno en milijon kron. In to so ukradli našim davkoplačevalcem slovenski liberalci!

Naj zadostujejo ti vzgledi! Ljudstvo s tem spoznava liberalce in jih bo sodilo! Dne 14. maja naj bo njih sodni dan!

C.

KDO BO DELAL V PRIHODNJE?

1. Tisti, ki bo imel moč! Delala bo za ljudstvo lahko le tista stranka, ki bo dovolj močna. Pogledjmo, ali bo naša stranka dovolj močna! Poslanci Katoliško-narodne stranke na Goriškem se pridružijo v prihodnjem državnem zboru slovenskim poslancem iz drugih slovenskih dežel, ki bodo istega prepričanja. Enak program z našo stranko ima Slovenska ljudska stranka na Kranjskem in „Kmetška zveza“ na Štajerskem. Poslancem teh strank se pridružijo tudi naši poslanci. Že sedaj pa je gotovo, da izmed 11 slovenskih poslancev jih bo najmanj 10 „Slovenske ljudske stranke“ in izmed 7 slovenskih poslancev na Štajerskem jih bo najmanj 6, ki bodo izvoljeni na programu „Kmetške zveze“. Vidimo, da bo velika večina slovenskih poslancev stala na programu, ki ga zastopa naša stranka. Naši poslanci pa se bodo v državnem zboru združili v skupen klub tudi z drugimi slovenskimi poslanci istega prepričanja. In teh ni malo. Med Poljaki in Čehi so močne krščansko-socialna stranke. Klub, ki ga bodo tvorili ti poslanci z našimi bo eden najmočnejših, kar jih bo. Pa tudi med Nemci, ki jih pride v državni zbor 233, bo nad 100 poslancev, ki zastopajo krščanski program. V gospodarskih zadevah nam bodo tudi ti pomagali. Iz tega vidimo, da bo v prihodnjem državnem zboru krščanska stranka močna. In ker bodo poslanci teh strank držali skupaj, združeni po vzvišenih svojih načelih, bodo imeli tudi velik vpliv in bodo veliko lažje kaj dosegli, kakor pa liberalci.

2. Kaj bodo pomenili liberalci? Slovenski liberalci v prihodnjem državnem zboru ne bodo pomenili nič! Zakaj ne? Ker ne bodo imeli moči. Izmed 24 slovenskih poslancev bode za liberalce v najboljšem slučaju pet poslancev. Kaj pa pomeni pet poslancev v državnem zboru med 516 poslanci? Prav nič! Slovenski liberalci pa tudi pri drugih Slovanih nimajo nobene spoštovanja, ker so se v prejšnjem državnem zboru vedli preneumno. Kdo naj spoštuje poslance, ki so sami svoje rojake blatili, kakor je to storil vodja slovenskih liberalcev, dr. Tavčar, ki ga je hvalila „Soča“, zato, da je dalekoviden politik. Kdo naj spoštuje poslance, ki so se ustavljali ljudskim pravicam? Če se bodo kedaj združili liberalci drugih narodnosti z našimi, se bo to zgodilo le tedaj, ko se bo šlo zadati udarec cerkvi in veri. Drugače se za naše liberalce ne bo menil nihče. Liberalizem je propadel povsod po Slovenskem, ali naj ga podpiramo le na Goriškem? Ne in ne! Tudi goriški Slovenci mu dne 14. maja pokažejo vrata!

(Konec pride).

Svobodna šola.

(Govoril g. kaplan Sok na Bukovem.)

Svobodna šola je naredila velik korak naprej v sovražstvu do katoliške cerkve. V raznih pokrajinah Avstrije je postala več ali manj neodvisna politična stranka, ki si stavi nalogo, iztebiti iz šole verski duh. Ta politična stranka pravi, da se le bojuje proti klerikalstvu. Kaj pa razumejo pod klerikalstvom, je preveč jasno ter ne pomaga stvari prikriti. Dejanja so pokazala, da je bil boj takozvanemu klerikalstvu vedno bolj katoliški cerkvi. V naši Avstriji je katoliška cerkev med postavnimi verskimi družbami. Ker pa en paragraf v naših postavah propoveduje, v njenih uredbah in bogoslužnih vajah zasramovati jo in ker bi državno dravdnštvo takih napadov ne smelo prezreti, zato so iznašli mesto besede cerkev ali katoliška vera besedo klerikalizem. Ker ta beseda nima zavetja pri državnem pravdnštvu, zato se sme po njej udariti brez strahu. Svobodna šola je združena z gibanjem proč od Rima. V njenem programu je navedeno, da se naj ljudstvu v tej šoli poda to, kar mu državne šole kratijo, razumeti namreč praktično življenje, dolžnosti kot človek in državljan. V njenem uvodnem članku stoji zapisano: „Ko je klerikalna stranka na Niže- in Višeavstrijskem poskusila šolstvo si popolnoma v svoje roke pridobiti, je ustanovitev društva „svobodna šola“ bila zelo potrebna. Torej kolikor več moči se razvija za božje kraljestvo, toliko bolj se podvojijo napadi nasprotnikov.“ Tu velja glas: Avstrija zbudi se! Stariši odvrnite roparje. Še je čas! Nasprotniki so 19. decembra 1904 izvolili pripravljalni odbor z ukazom, naj se celo ljudstvo pozove. V judovskem časniku „Neue Freie Presse“ je profesor dunajske univerze Hartman imenoval klerikalizem — mislil je seveda katoliške cerkve — sovražnika vsakega napredka. Poprej navedeni oklic svobodne šole je podpisalo veliko profesorjev — judov: 42 iz Gradca, 26 iz Dunaja, 6 iz Prage. V tem oklicu so se obrnili do vseh, brez razlike, ki niso klerikalci, brez razlike strankarstva, naj stopijo v boj proti klerikalstvu na šolskem polju, v resnici, da bi popolnoma razkristijanili šolo in vpeljali brezversko šolo naših šolskih otrok. Škof v Lincu je zapisal v pastirskem listu „Zveza „svobodna šola“ hoče v svojih slednjih namenih popolno ločitev cerkve od šole“.

Sovraštvo do katoliške cerkve vzdržuje nasprotnike. Ti so neklerikalci vsakere stranke. Celo judje so jim šli na roko, 18000 prostomislečih učiteljev obsega nemško-avstrijska učiteljska zveza. Koliko jih je pa še pri drugih avstrijskih narodih. To društvo „svobodna šola“ si je stavilo cilj, celo Avstrijo preprečiti s svobodnimi šolskimi občinami. Društvo je šteló že v novembru 1905 15 občin. Na vsakem kraju, kjer je vsaj 15 somišljenikov, naj se postavi ena občina. Posebno jim gredo na roko mokraški delavci, katerim so njihovi voditelji judje izbili iz glave vsako samostojno mišljenje in delovanje, ki vedno ploskajo z rokami, kedar se udari po obsovanem klerikalizmu.

Program teh šol je ta: moderna svobodna šola prosta od vsake verske misli mora otroke vzgajati v pravne, proste in samostojne ljudi. Otroci morajo prosti vseh političnih in verskih struj; razvijati svoje pravne zmožnosti, da bodo močje brez predsodkov. Kaj da mislijo ti močje, ki se skrivajo za tem društvom „svobodna šola“ pod besedo „politične“ verske struje, od katerih se mora šola oprostiti, in kaj so „ljudje brez predsodkov“ je jasno. Imeniten Anglež je rekel te pomenljive besede: „Kdor hoče človeštvo vzgojiti, pa mu noče dati vere, je norec, naredi iz človeka najnevarnejšo stvar, ki je na božji zemlji“. To pa hoče „svobodna šola“ — Boga ven, hudiča notri. Kakor vsi drugi nasprotniki, tako skušajo zastopniki „svobodne šole“ slepariti s tem: Vero, pravijo, zlasti vero Kristusovo imamo v časti, samo nočemo, da zavlada duhovščina na državnem polju, zlasti na šolskem. A to je le pesek v oči, izvit je hočejo in prikriti svoje sovraštvo do cerkve. V svojem oklicu so zapisali, da je šolska postava iz leta 1868 in 1869, ki je vedno varovala pravice države nasproti vplivu cerkvene vlade na šolo, od začetka sam zadela na odpor klerikalne stranke. Pravijo: klerikalci so pridobili posebno to: da so na vseh javnih šolah vpeljane katoliške šolske molitve, da na Niže- in Više Avstrijskem, ako kateri otrok izostane od verske vaje, smatrajo kot šolsko zamudo. Dalje zahtevajo klerikalci udeležbo ob procesijah na Sv. Rešnje Telo in na križev teden. „Svo-

bodna šola“ je tedaj odprla boj verskim vajam, a ne le tem, toliko bolj šolskim molitvam. V mestu Lincu naj bi začel boj, ker tam je sestavljena ena občina „svobodne šole“. Neki protestantovski pastor, ki je stanoval prav blizu protestantovske šole, je poslal svojo hčerko v četrto ure oddaljeno javno šolo, da bi odpravil „oče naš“ in „češče mario“. Ker je bilo na neki osemrazredni šoli samo pet protestantskih otrok, je vložil neki drugi pastor prošnjo, da bi se na tisti šoli odpravila katoliška molitev, in vpeljala medverska. Zaradi pet otrok naj bi se uzelo ravno tolikokrat sto katoliškim otrokom katoliška molitev, molitev sploh, pobožne vaje in veronauk, tega sovražnika, ki je zanesel duhovne vaje v šolo. Že 1867 je neko učiteljsko zborovanje to predlagalo. Od takrat vedno poudarjajo to učiteljski sestanki in zborovanja. Paragraf 139 državljanskega zakonika pravi dobesedno: „Stariši imajo sploh obveznost, svoje zakonske otroke vzgojiti, to je za njihovo življenje in zdravje skrbeti, jim priskrbeti dostojen poduk, razviti jim telesne in duševne moči in s poukom v veri in z koristnimi znanostmi dati podlago njihovi prihodni sreči. Stariši so dolžni svoje otroke v svoji veri vzgojiti, ker ima vsak otrok pravico do dobrot vere. Država, cerkev in človeška družba imajo korist od tega, da se otrok versko vzgoji. Postava tedaj prepoveduje, otroka pustiti brez vere. Paragraf 178. iste postave pravi, da se oče sodnijsko kaznuje, če se ne drži tega. K pouku v veri spada tudi bogoslužje. Vera namreč ni samo teoretično znanje, ni samo notranje čutenje, pred vsem praktično vedenje (obnašanje). Če človek misli, čuti in živi kot katoličan, potem je katoličan vrlega mišljenja, ali kakor pravijo: klerikalec. Katoličane vrlega mišljenja bi tedaj morale matere vzgajati svoje otroke, kar se ob sebi razume. Tudi državni ljudski šolski zakon zahteva versko pravno odgojo otrok. Otroka verski odgojiti se more pa le v okviru določene konfesije ali veroizpovedi. Tega mnenja je bil tudi minister Hasner, oče sedanje šolske postave, ki je v imenu vlade pri debati te šolske postave 31. maja 1868 rekel: „Učitelja se ne more smatrati zmožnega, če je njegova vera drugačna od postavno nameščenega veroučitelja. Naučni minister baron Konrad je rekel v poslanski zbornici 21. aprila 1880: „Nravno-verska vzgoja je glavna temeljna postava v naši šolski postavi. Imenujem jo raje versko-nravno, ker mislim, da pride v srca otrok le na verski poti poštenost“. Prijatelji svobodne šole pa prečrtajo versko in vzamejo samo drugo polovico, pravno, katero po svoje razlagajo. Država zahteva v korist državi pravno-versko vzgojo otrok. § 1 državljanske ljudske šolske postave se glasi: „Šola ima nalogo, otroke pravno-versko vzgojiti“. § 3: Šolski predmeti ljudskih šol so veronauk. Po avstrijske državno-ljudske šolski postavi ne morejo obstojati šole brez obveznega veronauka. Bodisi stari (§ 50) ali novi šolski red (§ 5) državnega ljudskega zakona zahtevajo, da se morajo naredbe cerkvenih oblastij glede veronauka in duhovnih vaj naznaniti voditelju šole. Duhovske vaje spadajo tedaj v šolo in šolsko vodstvo mora z isto obveznostjo čuvati jih kakor vse druge šolske predpise. Svobodna šola pa hujska proti vsemu temu.

Ona sicer trdi svoje namene, češ, saj se ne borimo proti veri, ali vèrskemu prepričanju, temveč proti nadvladju duhovščine v šoli; a nihče naj se ne da premotiti. Naj povedo ven: Naš namen je, da zgine vera iz šole!

Oglejmo si bolj natanko, kaj zahteva svobodna šola. Svobodna šola praveče, je braniteljica obstoječih šolskih pravic, katere zatoži vsako nadvladje duhovščine pred sodbo javnosti. To bodo lepe stvari. Kot tako nadvladje zaznamujejo odlok nekega okrajnega šolskega sveta, čegar besedilo je jezuitsko in duh rimski — zato ker se v tem odloku dovoljuje, da smejo iti otroci poslušati postno pridigo za otroke, ako gre z njimi kak učitelj, ki se prostovoljno ponudi za to. Da se pa otroci po nekod brez spremstva pusirjo h gledališnim predstavam, — to jih ni nikakor zbadlo. „Svobodna šola“ ne trpi duhovnih vaj na srednjih šolah in učiteljskih, ker so klerikalne, ne da bi bil župnik v krajnem šolskem svetu dotičnega okraja. V šolskih knjigah se ne sme Boga omeniti, ako bi bil omenjen, potem je knjiga že verska, klerikalna. Ker je v neki naravoslovni knjigi bilo tole natisnjeno: „Ker se je zemlja po volji Stvarnikovi premaknila, se je zasuknila po zakonu težnosti proti solncu in se suče okoli njega

in naredi pot, katere se sama v sebe vrača“, so se pritoževali; „Ni res, kar je v postavi, da je naša šola medverska, farji lažejo celo brezverska — ne, naše šole so strogo verske, strogo katoliške.“ Ali je po njihovem mnenju medversko in brezversko eno in isto? Celo sv. krsta in njegove veljave se ne sme omeniti, da bi judje ne bili razžaljeni, čeravno je 9/10 katoliških otrok v šoli! Močje, kateri imajo zasluge za domovino, se ne smejo imenovati, ker so katoliški svetniki. Pedagog učitelj Zillig v Würzburgu, katerega liberalci spoštujejo, je rekel: „Vzgoje si ni mogoče ni misliti brez zakladov materinega jezika in njene vere!“

Kje pa je tisto nadvladje duhovščine, s katerim toliko ropotajo. Pridige, velikonočne duhovne vaje, da je župnik ud krajnega šolskega sveta, da se v kaki knjigi Bog imenuje Stvarnik, da se upošteva veljavo sv. krsta. Ali naj bo samo to zapisano, kar žali kristjani, kar pa judom in gospodom „svobodne šole“ ne ugaja, da naj se črta, da se ne sme omenjati večni namen človekov? Da se omenja večni namen človekov, da morajo mladi učitelji, ki so prisegli, po vseh močeh gojiti in širiti smisel za vero, pravnost in postavni red, obljubiti, da se ne vpišejo v nobeno društvo, katero je domovini ali veri sovražno, to je tisto nadvladje duhovščine, tista priboritev klerikalizma?

„Na delo“ je zadnja beseda v oklicu za „svobodno šolo“. Temu nasproti kličemo mi: Na delo v smislu krščanstva! Svobodno šolo so tudi naši liberalci zapisali na svoj prapor, tudi oni izpodkopujejo veljavo cerkvi. V januarju so se na zaupnem shodu v Gorici izrekli za svobodno šolo, z drugim se niso še hoteli pokazati na dan! —

V maju bodo volitve v državni zbor in tedaj se bo pokazalo, kdo je za in kdo je proti. Če zmaga povsod liberalci, bodo tudi pri nas uvedli svobodno šolo, razporoko in začeli preganjati cerkev. Dajmo svoje glasove za poslance, kateri bodo zastopali krščansko šolo, branili svetost zakramenta sv. zakona. Lani ste se večinoma, kar Vas je tukaj, podpisali proti razporoki, in če bi veljalo letos proti svobodni šoli, brezverski šoli, v kateri se ne bo smelo katoliško moliti, ne pozdravljati s: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, s tem lepim krščanskim pozdravom, bi se gotovo ravno tako vsi podpisali proti njej!

Že iz sedanjih šol, ki vendar še dajejo verstvu nekaj malo duška, izhaja rod brez vere! Jenski profesor dr. Rein piše: „Izobraženi in neizobraženi zapuščajo versko zastavo, odtujenje narašča bolj in bolj ter prevzema cele množice ne morda toliko v katoliški, kakor v evangelijski cerkvi. Resnica je, da milijoni nočejo vsč živeti v okrilju cerkve, da so namreč s sovraštvom do nje napolnjeni. A katero večje zo more zadeti kak narod, kakor če izgubi vero?“ Vprašam Vas samo to: Ali ne bi bilo krivično, da bi moralo katoliško ljudstvo plačevati težke davke za šole, ki bi se po njih rod kvaril in vzgajal za brezverstvo? Ali ni v interesu (korist) družine in konečno države same, da zavlada zopet med narodi strah božji, ki je začetek modrosti in pravičnosti in najtrdnjša bran zoper nepokorščino in splošno revolucijo?

Kdor je katoliški, mora moje izvajanje odobriti in podpisati. Kdor ga pa ne bi odobril, — tega mi ne moremo siliti, da misli z nami katoliki, a to pravico imamo, da mu v imenu vseh naših avstrijskih škofov, v imenu vseh škofov celega sveta, v imenu svetega Očeta papeža, torej v imenu cele katoliške cerkve kličemo: „Ti nisi več katolik! Ko bi veroval v Krista Boga — bi ti bila sveta zapoved Krista Boga: „Pustite male k meni! Kristus vzgojitelj narodov, začetek in konec krščanske vzgoje — naj torej živi!“

Liberalni lažniki.

(Iz Bukovega.)

Ko se je končal shod naše krščansko-socialne stranke in so se ljudje usuli iz prostorov shoda, tedaj so planili liberalni učitelji na te ljudi, kakor n. pr. vrabci na njivo pšenice in začeli obrirati kmete, da je bilo joj. Klicano je bilo, da se liberalni shod prične ob 2. pop., toda pričel se je prej da bi jim ljudje ne ušli domov. Kljub vsej strašni agitaciji liberalnih učiteljev se jih spravili skupaj kakih osemdeset, a mej temi je bila dobra polovica naših. Pa mi bo očital kdo, čež — lažem. Toda prosim vas. Srednja gostilniška soba s tremi mizami,

veliko pečjo in omaro nabasana z ljudmi kar ni zagrabila vsa ta oprava. Koliko števila bi jih bilo? Kakih peinašt jih je bilo v veži... Z lahko vestjo trdim, da jih je bilo na našem shodu polovico več in še več... Naj si potem že upije „Soča“ tako ali tako, naj me pride Gabršček osebno obdelavat, uredništvo mu pove moj naslov. In na tem shodu je začel govoriti dr. Puc vso izkušnostjo pravega liberalnega mladeniča. Bil sem navzoč pri njegovem govoru od prve pa do zadnje besede in večkrat je ta človek kaj takega znil, da sem se moral z gnjusom nanj zasmejati. Menim, da mi ne bo zameril g. dr. Puc, če mu tukaj nekaj povem, kakor tudi ne g. Brelih iz Cerknega in tista petorica ali šestorica liberalnih učiteljev. Prvo, kar je dr. Puc na tem shodu govoril, je bilo sramotenje dr. Gregorčiča. Navajal je ta mož neke številke in neke grožnje ter graje, da s tem lahko vidi vsak Slovenec, vsak zavedni kmet, da je Gregorčič res nekaj naredil za deželo in za kmete in zato ta mož najbolj jezi nasprotnike, da ga hočejo uničiti. Da je dr. Gregorčič res delal za deželo spričuje nam najbolj liberalni dr. Treo, ki je klobasal na Krasu češ: Gregorčič za Kras ni naredil nič, on je skrbel le za hribe. Ko pa ta Treo pridrvi k nam pa pravi ravno nasprotno. Slišal sem pa nekega izmed glavnih liberalcev v Cerknem, ko je rekel z možko besedo: „Gabršček in njegova stranka nista dala v Cerkno niti groša, Gregorčič pa že — tisočake“. Tisti liberalci pa mi je zažugal, da se ne sme nikomur povedati, da je to on priznal. Zaletavajo se razni škriči v Gregorčiča češ: „Če res kaj dela, naj pa pokaže, kaj je napravil“, „to je naj se pobaha, kakor znajo liberalci, a tu je zopet priskočil neki „odlični“ liberalci iz Kobariškega okraja z tajnimi besedami: „Kar smo Slovenci na Primorskem dosegli, dosegli smo po Gregorčiču“. In tak človek kakoršen je Puc se upa napadati velevednega moža, in mu očitati stvari, o katerih on niti sanjal ni. Ne bom našteval danes, posamezne laži Pucove na Gregorčiča, le eno mu hočem povedati. Dejal je namreč da je Gregorčič s okriv da niso dobili Koroški Slovenci n b e n e g a poslance. Tukaj sti kar dve laži skupaj, najbolj pa sem se čudil ko je rekel, da ni dobila Koroška n o b e n e g a poslance, in šele koje to večkrat ponovil sem bil uverjen da je res prišlo to iz ust Gabrščekovega odposlanca. O liberalni nevedneži in sleparji ljudstva! — Dalje je g. Puc povdarjal da narodno-napredna stranka ni brezverska, ampak katoliška. Toda prosim g. Puc! Kar so goriški liberalci (hinavci), to so kranjski liberalci, (očitni brezbožniki), kar so kranjski liberalci, to so francoski liberalci, ki zapirajo katoliške šole, cerkve in mečejo duhovnike po noči na cesto. Pri nas kaj takega seveda ne morejo, ker še nimajo moči, zato pa hodijo med ljudstvom s hinavskim obrazom „katoliških liberalcev“, (lepa karikatura), da slepijo nezavedneže, da bi dobili večino. Le naj reče Puc še desetkrat, da je liberalna stranka katoliška, in rekel bom tudi jaz še desetkrat, kar so goriški liberalci, to kranjski in francoski, namreč vse skupaj je brezversko. Za vas g. dr. Puc za danes dovolj. — Drugemu govorniku g. Brelihu visokošolcu iz Cerkna bi pa povedal, da naj natančneje posluša pridigo g. dekana dr. Knavs, da ne bo še kedaj citiral tako neumno ali pa zlobno besed iz pridige dr. Knavs na liberalnih shodih. Mogoče se v tem še morebiti kedaj srečava. Gospodom učiteljem (seveda liberalnim) pa povem to-le: Le malo se smukajte okoli ljudstva s svojim nosom, zakaj ravno vi najbolj razodevate brezbožje, sejete med ljudstvom prepire, v šoli pa dremljate. Ljudstvo vas bo klicalo na račun.

Volitve v Gorah.

Zadnjič sem torej zapisal nekako predzgodovino kandidature našega tolimskega odvetnika dr. Gruntarja, kakor se med našim ljudstvom pripoveduje. Ne vem, kaj naj bi k temu rekel? Dobrega in častnega nič. Le enkrat je dr. Gr. začel potrebo pobrigati se za to, kar spada vsaj deloma v javnost, le slepilni in varljivi krik „liberalizma“ ga je vzdramil, da je v par letih kakošen hip pozabil na svojo osebo ter zaslužil najbrže nekaj takega, kar nam izrek našega S. Gregorčiča taka lepo pove: Ne le, kar velela mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan. In to ubogo malo, kar je bilo,

je bila le pena, je bil le krik, ki ni občni blaginji nič koristil, pač pa škodoval, ker je služil le bratomornemu prepiru. In glejte! Tudi to ni še najhujše. Najhujše je, da je hotel dr. Gr. celo za to imeti kar precej plačilo nič manj kot v tisočakah, s katerimi se redi in pase advokat liberalnih denarnih zavodov v Gorici. Kaj rečete h temu Vi volilci v naših Gorah!? Koliko dobrega je že marsikdo izmed nas naredil za občni blagor ljudstva, a komu je padlo v glavo, da bi bil na kako odškodnino le mislil, kamo li jo zahteval! Tu pa pride mlado pečeni doktorček in zahteva za par glasnih „Živio liberalci!“ kar tisočake!! Ali ne čudite se! Ni sam tak! So pač skoro vsi! To je namreč najznačilnejša stran goriških slov. liberalcev. Pod izrek dr. Lavriča: „Vse za narod, omiko in svobodo“ skrivajo svoje koristolovne ideale. Denar jim je narod, v denarju iščejo omike, denar naj jim daje svobodo. Ali hočete dokazov, dragi sovolilci? Le pogledite njih pre-roka Kramarjevega Drejca iz Kobarida! Kot reven šumoštarček je šel od vas v Gorico, in zdaj? zdaj prebiva v gosposki ulici v palači, katero si je sezidal z denarjem slovenske posojilnice, hodi oblečen v najdragocenejše obleke, pošilja svojo družino v najdražja in najbolj gosposka letovišča! se vozi po železnici v prvem redu ter dela na človeka vtis kot bi bil kak minister. In vprašajte ga: odkod ti grofovski dohodki? Odgovor: Le od Slovencev! Plemenita poštrevovalnost, ki je dičila nekdanje vse slovenske rodoljube, je pri naših liberalcih predmet, kateremu se le posmehujejo. Komu bi se bilo nekdanje sanjalo, da pride kedaj slovenski glavi na misel, da je udeleževanje odborovih sej slovenskih društev že tako strašanska žrtva, da se mora zahtevati zanj odškodnina v denarju? No, vidite, to je iznajdba naših liberalčkov v Gorici. Vsak odbornik slovenskih liberalnih denarnih zavodov prejema za vsako odborovo sejo 5 kronic. Seje so pa redno vsak teden — seveda da večnese rodoljubnim gospodom odbornikom — torej dobi vsak odbornik na leto 260 kronic, in če jih je pet, 1300 kronic. Seveda so odborniki jako pridni udeležniki sej. Pogledjmo pa v naše Gore! Koliko časa se ne potrosi pri nas v raznih društvih, a kdaj je zaslužil kdo le vinar!? Potem pa sklicujejo ti goriški narodni troti na deželi volilne shode, zavijajo hinavsko oči, se cedijo same velike poštrevovalnosti za „sveto narodno stvar“, lažejo o naših pravih rodoljubih, posebno o duhovnikih, se resnično žrtvujejo za blagor ljudstva. Gorjani! ali se boste res dačali od teh narodnih trotov za nos voditi? Na shodih Vam kažejo skrbne obraze, ko se vračajo s shodov se Vam pa polni jedi in pijače posmehujejo: Ha, ha, neumni kmetje! Za danes Vam svetujem le to: Ko Vas ti narodni troti sklicujejo zopet na kak shod, vprašajte jih, koliko tisočakov jim je že prineslo slovensko „rodoljublje“?

Krasen shod na Bukovem.

Priprave.

Nekateri Bukovci so se parkrat vdeležili poučnih predavanj v Cerknem. Zazeleli so takih govorov tudi doma. Za to so naprosili cerkljanskega dekana, da bi prišel enkrat gori na Bukovo. Dekan je obljubil in obljuba dela dolg. Določen je bil praznik varstva sv. Jožefa za naprošeni shod, ki je imel biti javen pod okriljem volivne svobode. Gosp. župnik Klopčič je bil tako dober, da je oskrbel prostor pri Ivanetu. Ko se je to zgodilo je šla ta vest od ust do ust. Zvedeli so za ta shod ne samo vsi Bukovci, ampak celo Grahovci, Ponikoveci in oni iz Stop-nika; zvedel je zanj še posebej cerkljanski liberalni štab z gosp. Rakovščekom, učiteljem na versko-npravni podlagi, na čelu! Obveščeni so bili po vlnudnosti in izredni postrežljivosti nekega gospoda vsi gg. učitelji v bližnji in daljni okolici Bukovega. Je pač šlo naprednjakom za to, da se svetu pokaže da Bukovo je in ostane napredna trdnjava! Zdaj so pa romali brzobjavi v Tomin k dr. Gruntarju; iz Tomina v Gorico k generalnemu štabu,

naj za vsak slučaj pošljejo kakega inteligenta na Bukovo, da bi preprečil klerikalni napad na liberalni Port Artur. Mi smo za vse te priprave liberalcev vedeli in smo zato za vsak slučaj razposlali vabila!

Usodni dan.

Dekan je šel v nedeljo na vse zgodaj v Orehek, da bi tamkajšnjim dobrim duhovnjakom osebno čestital, da so ob takem pomanjkanju duhovnikov vendarle vdobili svojega vikarja v osebi vse časti vrednega in izglednega g. Hiša.

Po cerkvenem govoru je ob koncu omenil, da njih gospod je Stajerc, sosed je Kranjc in dekan, da je tudi doma iz Kranjskega. Da je tako malo domačih gospodov je zadnji čas kriva izredna časnikarska surovost, ki blati zlasti na Goriškem ves duhovski stan, kakor stan. Pozval je Orehčane, naj tako protiduhovsko surovost, če bi se hotela naseliti morda tudi v njih sredi, potisnejo doli v grapo in jej tam izkopljejo grob. Zakaj če obveljajo namere protiduhovskih surovežev, bodo v doglednem času ne le oni, ampak še marsikatera velika župnija brez duhovna. Govor je silno učinkoval. Dasi dekan niti črnil ni, da bo imel na Bukovem shod, in tudi nobenega vabil ni tja razur nosača so bili na Bukovem prisicni iz Orehka.

Predshodom.

Takoj za dekanom je pihal gori proti Bukovem gosp. učitelj na versko-npravni podlagi Rakovšček iz Cerkna v družbi mladega Lovrinovega Petra, sina znanega moža, ki se je na petek ocirkovce najedel, potem pa v velikih bolečinah klical duhovnika seveda le zaradi žene in otrok, kakor se je pozneje izjavil! Iz Cerkna sta prišla še g. Vinko Rojce, napredni zaupnik, in pa Brelihov študent. Po končani službi božji je bil naš shod prijavljen tudi pred cerkvijo in moške z vabili — 200 — ter nekateri iz Orehka pa 8 iz Cerkna brez vabil so šli k Ivanetu, kjer so napolnili precej velike gornje prostore, dasi so sredi vasi gosp. Rakovšček in drugi naše može rotili naj gredo na njih shod, ki se bo tudi danes vršil. Kmalu po 1/2 12 otvoril dekan shod.

Na shodu.

Dekan je rekel, da ni prišel na Bukovo kot dekan, tudi ne kot duhovnik, in tudi ne kot Cerkljan, ampak je kot katoliški Avstrijec. Napredna stranka je v svojem programu milostno dovolila duhovnikom, „da se morejo udeleževati političnega gibanja, kakor vsak drug državljan; morejo sklicevati shode agitovati itd.“ Te napredne milosti se dekan noče v polni meri poslužiti, ker mu ni na umu, da bi agitiral, ampak hoče le pojasniti, kako je katoliško stališče v sedajnem načelnem volivnem boju!

O prvi točki v naprednem programu, ki nas katoličane od naprednjakov nepremotljivo loči tako, kakor sta ločena nebo in peklo, polnoč pa poldan. Nato je govrnil gospod kaplan S o k o „svobodni šoli!“ Govoril je izredno dobro. Takoj za njim se prijavi k besedi mlad gospod, ki smo ga imeli za kakega vaškega učitelja. Dekan prša: Prosim, kdo ste Vi!

Neznanec: Dr. Puc iz Gorice.

Dekan: Dr. Puc iz Gorice ima besedo.

Dr. Puc nato nekaj govori o km. čkih masah, ki v ogromni množini tvorijo napredno stranko. Ker te kmečke mase vendar niso brezverske tudi stranka ni brezverska. Tudi on sam ima krstni list podpisan od duhovnika!

Dekan opozori g. Puc, naj govori k stvari t. j. k temi „svobodni šoli“.

Dr. Puc: G. kaplan je ravnokar očital, da svobodna šola je brezverska in to je laž.

Dekan: G. dr.! Dajte mi programno knjižico narodno-napredne stranke, kojoj držite v roci in Vam dokazem, črno na belem, da je g. kaplan govoril čisto in golo resnico!

Dr. Puc izroči knjižico. Mej tem ko dekan išče dotičnega odstavka, se začujejo glasovi: Kdo je pa vabil na shod tega gospoda!

Dekan izjavi, da on kot sklicatelj shoda ne; „mi ki smo delili vabila, tudi ne“, odgovore zaupniki.

Dekan: G. dr.! Vi ste se shoda neupravičeno vdeležili! V imenu § 16 volivne svobode Vas pozivam, da ostavite ta prostor!

Dr. Puc vzame površnik in klobuk ter izjavi, da se vda in pozove somišljenike, da gredo za njim. In čudo! Od 200 in še več navzočih so šli za dr. Pucem le: g. Močnik, učitelj v Oreheku in Gorjah, njegov pribočnik in pa še dva druga, kojih domačini niti poznali niso. Ljudstvo je govorilo.

Dekan govori.

Nato g. dekan jasno in točno kaže, kaj prav za prav nameravajo naši naprednjaki s „svobodno šolo“? Svobodne šole končni cilj — je popolno brezverstvo! To je dokazal g. kaplan s svojim govorom. Naši naprednjaki pa vpoštevajo versko mišljenje ljudstva in zato še ne zahtevajo povsem brezverske šole, a to je le grda in podla zvijača. Je pa gotovo in čisto jasno, da tudi naši naprednjaki že sedaj zahtevajo ljudsko šolo popolnoma neodvisno od konfesije. (Program. knjižnice str. 32)

Kaj je pa konfesija? Konfesija je katoliška ali kaka druga veroizpoved, kakor jo uči dotična cerkev. V naših krajih in mej goriškimi Slovenci še posebej imamo le eno in sicer katoliško veroizpoved.

Je torej očitno, da naši naprednjaki zahtevajo nekatoliško ljudsko šolo! Glede katoliške veroizpovedi pa morajo veljati besede Kristusove, ki je rekel: „Kdor ni z menoj, to je proti meni“. Nekatoliška šola je naravnost protikatoliška. Komu na ljubo pa tirjajo naprednjaki ljudsko šolo brez katoliškega pouka in brez katoliškega bogoslužja?

Ali imamo v naših krajih kaj slovenskih starišev, ki se bi bili postavno proglasili za brez konfesije — brez veroizpovedi? Niti enega para ne! Tako pa tudi ni otrok, ki bi stariši dosledno mogli hoteti, da se vzgoje brez katoliške veroizpovedi!

Komu na ljubo je torej sprejela napredna stranka v svoj politični program točko o „svobodni šoli“? Ne moremo drugače odgovoriti kakor da je storila to le na ljubo radikalnemu krila naprednega učiteljstva! Je res mučno položeno nekaterih naših učiteljev! Zasebno nikdar ne molijo, a v šoli morajo moliti pred poukom in po pouku, pa se po pravici čutijo hinavce! Zasebno ne hodijo več v cerkev, razur kadar sumijo, da bi mogli duhovna vjeti v besedi, a k šolarski maši morajo — pa se čutijo hinavce! Kadar zvonji opoldne itd., se morajo odkriti zavojito otrok, a nič ne molijo, pa se čutijo hinavce!

Zakleti sovražniki duhovstva in cerkve so, pa morajo z njim v šoli, pri konferencah in celo v okrajnem šolskem svetu obzirno občeovati — pa se čutijo hinavce! Darvinisti so — a morajo v vsem svojem šolskem nastopu vpoštevati veroizpoved katoliško, ki uči, da človek ni od živali, ampak od Boga, in se čutijo hinavce!

Da se taki gg. trudijo in pehajo za svobodno t. j. za sedaj: protikatoliško, pozneje pa brezversko šolo, je umevno in vse hvale vredno! Mi vsigdar spoštujemo moža, ki hoče proč vredi krinko hinavščine in licemerstva; a da isti gg. venomer zatrjujejo, da ne namerjajo brezverske šole; da jih mi napak umejemo; da celo lažemo, ta je naravnost satansko-zlobna in ostudno podla zvijača! Proti takemu brezverstvu pa moramo mi s svoje strani storiti vse, da verno-katoliškemu ljudstvu odpremo oči in pokažemo naprednjake v pravi luči. Nikdar ne bomo mi katoliški duhovniki koga, ki morda že iz davna pred Bogom ni več katolik, silili naj glasuje za katoliške šole, ki bodo versko-npravno vzgajale. Kaj še! Naravnost pozivamo vse one, ki niso več katoliški, da glasujejo moško in brez strahu za dr. Gruntarja, ki kandidira na programu svobodne šole. Celu opozarjamo vse take, da so bili že z izpolnjenim 14 letom postavno versko polnoletni in se morejo, kedar hočejo izbrati novo vero. Če pa tega javno ne store; če bodo volili naprednega kandidata, ki bo pomagal odstraniti iz naših šol vse, kar je konfesionalnega, t. j. kar diši po kaki veroizpovedi, pri nas torej po katoliški, naj bodo dosledni. Kdor bo glasoval za-to, da se odstrani iz šole sv. Razpelo — in to je eminentno konfesionalno — naj ga še isti dan sname raz stene v svoji hiši, pa na ogenj z njim!

Kdor bo glasoval za to, da vtiheje v šoli katoliško-veroizpovedne molitve očenaš — češčena marija, itd., naj še isti večer poskrbi, da potihnejo take molitve tudi v njegovi domači hiši, moleke in druge konfesionalne nabožne predmete dosledno iz takih hiš v ogenj ali na gnoj! Kdor je pa katoliški mož, ki res vero izpoveduje, ki hoče, da njegova hiša ostane katoliška, njegova družina — ostane katoliška — ta mora kot mož glasovati za moža, ki bo zahteval katoliško šolsko vzgojo, koja bo nadaljevala to, kar je začela in tako skrbno gojila domača šola. Ali nisem — kot duhovnik — resnično svobodomiseln? Zdaj veste, Bukovci, zakaj gre.

Je pa v programu „narodno-napredne stranke“ prav v točki „Svobodna šola neka druga najgrša zvijača!“

Pravijo naprednjaki, da hočejo šolo neodvisno od države! (str. 32 in knj. 9.) Birokracija in hierarhija (uradništvo — država in Cerkev) nimata izvrševati najmanjše nadzorovalne oblasti nad šolo in učiteljstvom!

Kdo so pa tisti, ki jim je elementarni ljudski šolski zastop, namreč krajni šolski svet trn v očesu? To so napredni učitelji, steber napredne stranke.

Kdo so tisti, ki bi radi zlezli ne-le pod jarem birokracije t. j. političnost uradnikov, ampak bi vse ljudsko-šolstvo radi pobirokratili? Kateri so za podžavljenje ljudske šole? To so napredni učitelji!

Zdaj pa pride ta hinavska in komedijantska stranka, izigrava za ljudsko, za kmečko stranko! 14 maj bo pokazal, da je goriška napredna stranka v resnici le stranka advokatov, — učiteljev, krčmarjev in kramarjev! Ljudstva za to stranko ni! Dekanove odkrite besede so globoko presunile vse navzoče. Na-to je dekan v poljudnih besedah razložil gospodarski program goriške ljudske stranke, kakor ga je razvil v Cerknem g. kandidat Dr. Ant. Gregorčič. Po 1 1/2 urnem shodu — dekan zaključi zborovanje po tem, ko je domači g. župnik Fr. Klopčič ki je šele mej zborovanjem došel, — priporočil moža, ki bode delal za ljudstvo in obenem ne proti veri. In ta mož je dostavil dekan, je naš Dr. Ant. Gregorčič. Živijo Dr. Ant. Gregorčič so gromeli po dvorani. Ljudstvo je bilo elektrizirano!

Napredna beračija.

Spodaj pred hišo Ivanetovo so stali nekateri naprednjaki vsi plahi in poparjeni in so tako milo prosili naše somišljenike, naj se vdeležijo tudi naprednega shoda. G. Rakovščeku, ki je posebno beračil, jo je fino zabrusil nek ugleden Cerkljan rekoč: „Kaj tako silite naše ljudi, saj ste vendar svobodomislec“ Rakovšček: „Saj ne silim, le svetujem!“

Cerkljan: „Svetuje se enkrat, vi pa naravnost beračite.“ Nekaj naših je tudi res šlo na napredni shodek iz radovednosti. Največ naprednjakov je bilo iz Grahovega. Celu iz Ponikev in Stopniki so jih prignali, a Bukovcev le peščica. Čast Bukovcem! Ti so na Cerkljanskem prvi prišli do prepričanja, da ena je domača krajevna politika, ki je dostikrat res osebna; druga pa je načelna politika in za to gre sedaj, ki ima odločiti krščansko vzgojo avstrijskih narodov za rodove, ki ima odločiti še posebej usodo avstrijskega kmeta morda za vselej!

Književnost - umetnost.

* Velika koncerta „Glasbene Matice“. — V „Glasbeni Matici“ se pripravlja zopet nekaj izvanredno velikega. Dne 7. in 8. maja (v torek in sredo) se bo namreč izvajal v veliki dvorani hotela „Union“ v Ljubljani svetovnoslavni Verdijev „Requiem“ (črna maša). Zložil je Verdi to delo, ko je bil na vrhuncu svoje slave, leta 1874. Izvajal se je do sedaj že v vseh velikih mestih z največjim uspehom na Danaju, v Berlinu, Frankfurtu, Hamburgu, Londonu, Parizu, Rimu, Turinu, Florenci in drugih laških mestih, v Bruslju, Monakovem, Zagrebu itd. Nastopilo bo pod vodstvom koncertnega vodje gospoda Hubada 210 zborovih pevcev in pevk, 74 odcev dveh vojaških godb 27. pešpolka iz Ljubljane in 97. pešp. iz Trsta ter nekaj članov „Glasbene Matice“, dalje štirje solisti, izmed katerih bodo trije domačini vzgojeni v „Glasbeni Matici“. Vseh sodelujočih bodetorej 289. Solo pojo: sopran gospa Jeanetta pl. dr. Föderperspergova, alt gospa Ivica dr. Wagnerjeva, tenor gospod Ernesto vitez Cammarota iz Zagreba in bas gosp. Julij Betetto. „Glasbena Matica“ vabi vse Slovence, da se udeležijo redke prilike in izrednega glasbenega dogodka, ki bo zopet pokazal, na kako visoki kulturni stopinji smo na glasbenem polju. Ker se bo koncert izvajal dva dni po vrsti, in je pričakovati obakrat najmnogobrojnejšega obiska, zato naj bi slavno občinstvo osobito z dežele pismenim potom pravočasno si osiguralo vstopnice, ki se dobivajo v trafikah gospe Češarkove v Šelenburgovih ulicah. Sedeži v parterju, na balkonu in galeriji 2, 3, 4, 5 in 6 kron, stojišča po 1 K 20 h, za dijake po 60 h.

Rojaki!
kupujte narodni kolek
„Šolskega Doma“.